

ŽENSKI SVET

2

FEBRVAR
DESETI LETNIK
1932

VSEBINA 2. ŠTEVILKE:

OBRAZI IN DUŠE: KARLA GARRIGUE MASARYKOVA. — (P. Hočevarjeva)	49
BELE NOČI. — Pesem. — (Poldi Leskovčeva)	54
POVEST O SESTRICI. — Nadaljevanje. — (Mihael Osorgin — Marija Kmetova)	55
NA POSTNI DAN. — (Mañica Komanova)	59
ZLATA GJUNGJENAC-GAVELLOVA — (Slavko Osterc)	61
NOČ. — Pesem. — (Maksa Samsova)	62
POSVETOVALNICE. — Konec. — (Angela Vodetova)	63
NAPAKE V OTROKOVEM GOVORU. — (Dr. Slava Kristan-Lunačkova)	66
O ORNAMENTIKI BOSANSKE ČARAPE. — (Milica Mironova)	68
PO NEBU. — Pesem. — (Maksa Samsova)	71
RAZOROŽITVENA KONFERENCA. — (P. Hočevarjeva)	72
BESEDA ŽENAM IN GOSPODINJAM O KRIZI	73
KNJIGA IN UMETNOST. — (A. Černejeva, P.)	75
IZVESTJA: Po ženskem svetu. — Higijena (dr. Jos. Tavčar). — Lepo vedenje. — Gospodinjstvo	77

PRILOGA ZA MODO IN ROČNA DELA.

**Čitajte pozorno
naše objave na prilogi**

Izhaja vsak mesec v Ljubljani. Letna naročnina Din 64.—, polletna Din 32.—, četrletna Din 16.—. Za Italijo Lir 24.— (v razprodaji po 2 Liri zvezek), za U. S. A. Dol. 2.—, za Argentino Pes. 6.—, za Avstrijo Sch. 10.—, ostalo inozemstvo Din 85.

Uredništvo in uprava v Tavčarjevi ulici 12/II. — Izdaja Konzorcij „Ženski Svet“ v Ljubljani. — Za konzorcij in uredništvo odgovorna Marica Bartolova.

Tiskali J. Blasnik na sl., Univ. tiskarna d. d., v Ljubljani. — Odgovoren Janez Vehar.

ŽENSKI SVET

LET. X - 1932

OBRAZI IN DUŠE.

Karla Garrigue Masaryková.

L. 1877. sta se v študijskem in umetnostnem mestu Leipzigu prav slučajno nastanila pri isti dijaški gospodinji dva mlada človeka, došla od dveh nasprotnih strani nebá: konservatoristka mis Charley Carrigue iz Chicaga in akademik Tomáš Masaryk z Moravskega. Vitka, plavalasa, elegantna Američanka je učila gospodinjinjo hčerko angleščino in sta baš čitali Byrona. Ko je to slišal mladi Čeh, je prosil gospodinjo, če bi smel priti k gospodičnama in čitati z njima. Vsi trije so se opajali ob poeziji angleškega romantika, proučevali potem J. St. Millovo knjigo „O podložnosti žen“ ter druga angleška dela. V urah skupnega čitanja so se v dušah idealnega študenta in študentke potihoma vzbujale tajne strune, ki so kmalu izzvenele v visoko pesem mlade ljubezni. Ko sta spoznala, da sta si po čuvstvovanju in življenjskem pojmovanju sorodna, ter sta začutila, da moreta le na skupni poti biti srečna, sta se ločila, da se pripravita za to pot: dekle je odpotovalo v Ameriko k staršem, mladenič pa na Dunaj v profesorski poklic. Ni bilo dneva, da bi ne bil pisal svoji Karli ljubavnih vrstic... Pismo za pismom. Pa poučeval je, študiral, štedil, da bi mogel dati streho svoji nevesti. Bila je sicer iz bogate hiše, ali imela je mnogo bratov in sester in nič dote. Nekega dne dobi Masaryk pismo od Karlinega očeta: hčerka se je pri padcu z voza močno poškodovala. Zaljubljeni mladenič zbere skromna svoja sredstva in se takoj odpravi čez morje pogledat, kako je nevesti. Ladja je bila stara, vihar jo je premetaval, voda je udirala v kabine. Treznost, preudarnost in zavestna življenjska sila je mladega zaljubljenca rešila smrti. Ko je prišel do neveste, se ji je bilo zdravje že izboljšalo. Poročila sta se in odpotovala v Evropo.

„Od tistega dne, ko je prišla mlada gospa z možem v Evropo, je bila zvesta družica in sotrudnica svojemu možu. Ta duševni spoj je izpričal mož s tem, da je svojemu priimku dostavil še ženinega in se podpisaval Tomáš G.(arrigue) Masaryk.“ (Herben).

Stiridesetpet let sta živela v zakonu, tako poglobljenem, kakor si ga more človek samo v duhu naslikati. V najlepši skladnosti sta se njuni duši posvečali roditeljskim dolžnostim, boju za človeške pravice in službi narodovi. Pri tem sta s čudovito duševno veličino stopala do visoke starosti roko v roki po trnjevem potu idealista in borca za pravico. Ko se je ob prevratu sivolasi starček zmagoslavno vrnil na rodno zemljo kot osvoboditelj domovine, je našel svojo družico-mučenico v otožnem pričakovanju: sklonili sta se dve stari, ljubeči glavi in se pozdravili v mladi ljubezni... Na mizi je ležalo sv. pismo, vsak dan je starica čitala iz njega; med listi pa je bilo moževo pismo in v pismu njegove besede: „Ti si moj cvet“...

L. 1923. je umrla za poapnenjem žil, vtopljena v dolgo melanholijo.

* * *

Dasi je bila po materi Američanka, po očetu francosko-danskega pokolenja, je bila po možu in otrocih zavedna Čehinja. To je potrdila z lastno besedo, z vzgojo dece, z razumevanjem za moževo delo, s trpljenjem in mučeništvom za češko svobodo. Zato jo češki narod časti kot svojo „veliko ženo“ in jo je postavil na čelo „mater, ki so vodile k svobodi“. Poleg imena svojega prvega predsednika bo vedno s priznanjem in spoštovanjem imenoval njegovo ženo. „Bila je prepričana, da ima Masaryk svoje poslanstvo v narodu, in je globoko verovala, da je v to poklican.“ (Herben).

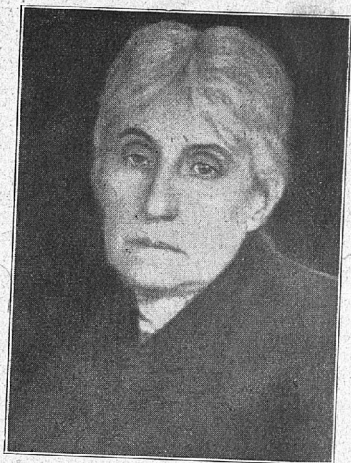
A če bi tudi ne bila žena tako odličnega moža, bila bi že kot človek in ženska izredna in zanimiva o s e b a. Temeljna značilnost njene osebnosti je bil prirojeni zmisel za čisto lepoto in neizprosno resnico, zato se je vsa njena duša izživljala v tej dvojni smeri: podlaga njenemu odnosu do notranjega sveta je bila umetnost, do zunanjega pa najstrožja moralnost. Iz te plemenite podlage je izžareval odsev na vsakotero panogo njenega življenjskega udejstvovanja. Ravnala se je po geslu Smetanovem: „K svesti in resnici“ in po besedah Masarykovih: „Nič višjega ne more biti na svetu, kot je zavestno delo za bližnjega“.

Oba z možem sta bila abstinenta; alkohol in tobak ji ni bil samo strup zdravju, nego tudi ovira delavnosti in morali. Svoji prijateljici, voditeljici delavk, je večkrat naročala: „Vedno in pri vsakem shodu priporočajte, naj moški ne pušijo in naj se rešijo tobaka. Alkohol in nikotin sta dve veliki oviri pri izobraževanju delavstva.“ Ko ji je nekoč zbolela služkinja in ji je zdravnik predpisal pivo, se mu je uprla: „Vsega ji dam, samo alkohola ne.“ Pa ji je dajala mleko in jo sestrsko negovala.

Njeno vedenje je bilo skrajno demokratično. Silno neprijetno ji je bilo, če jo je kdo ogovoril z „milostpanf“ (milostiva), kar je na Češkem še bolj v navadi kot pri nas. Nikdo ji ni smel poljubiti roke, tudi običajni frazi „ruku ľbám“ (poljubim roko) se je odločno protivila. Najbolj ji je ustregel, kdor ji je rekel „gospa Masarykova“. „Najljubše mi je, ko slišim ime svojega moža,“ je rekla. Bila je vedno priprosto oblečena. Denar ji je bil neprijetna potreba, nikakor ne radost.

Mis Charley Garrigue.

Pani Karla G. Masarykova.

Laži ni poznala. Bila je resnicoljubna do skrajnosti in pretiranosti. Ni se zatekala k laži niti takrat, ko bi se celo najpoštenejšemu človeku zdelo upravičeno in potrebno. Zato pa je bila baš v tej svoji lastnosti možu vedno najizdatnejša opora, zlasti v znamenitem boju za kraljevdvorski rokopis in v židovskem procesu.

L. 1817. sta bila najdena dva „stara“ češka rokopisa, eden v Dvoru Kraljevem, drugi na Zeleni gori. Sedemdeset let so verovali v pristnost teh listin in nikdo se ni drznil dvomiti o njih izvornosti. Pa se je nepričakovano oglasil Masaryk in dokazal potvorbo. S tem se je zameril vsej zavedni češki javnosti, znameniti češki književniki in politiki so ga prezirali kot izdajalca narodnih svetinj in v službi ni mogel napredovati. Neki Pražan je iz zaničevanja dal celo svojemu psu ime „Masaryk“. V tistih časih je našel Masaryk največjo vzpodbudo pri ženi, ki ga je prigovarjala k vztrajnosti, če se ga je lotevala malodušnost. „Ti imaš prav, ne smeš se umakniti, vztrajati moraš.“

Še hujši časi so prišli. Našli so v nekem mestecu umorjeno deklico, zločinca pa niso mogli zaslediti. Pa so osumili nekega Žida, da jo je umoril zato, da ji je vzel deviško kri, katero rabijo židje pri nekem obredu. Vsa javnost, vse oblasti so besnele nad Židi. Pa se je oglasil Masaryk in dokazal, da je osumljenec nedolžen in da židovska vera takega obreda ne pozna. Zopet je bilo proti njemu vse, kar je čutilo češko in katoliško. Očitali so mu, da brani Žide za židovski denar. Znanci in neznanci so se ga odslej izogibali kakor garjevega psa. Celotno dijaštvo je nastopilo proti njegovemu profesorju ter mu grozilo z dejanskim napadom. Edino zaščito je dobil takrat v svoji ženi, ki ga je spremljala celo po ulici in ga s svojo prisotnostjo čuvala pred udarci razkačenih dijakov. Po Masarykovih besedah samih je bil ta nastop lastnih sluša-

teljev najbridkejši trenutek v vsem življenju. Tako ga je bolelo, da se je hotel izseliti v Ameriko. Zopet je bila žena, ki ga je ustavila: „Ne smeš iti, pravica je na tvoji strani!“ Ako bi takrat ne bil slušal besed svoje žene, bogve, če bi bil kdaj Čehom „tatiček Masaryk“ ...

Njena resnicoljubnost se je v čudovito svetli luči pokazala med vojno. Masaryk je vodil osvobodilni boj v inozemstvu; podnevi in ponoči je imela gospa preiskave, zaplenili so ji vse knjige in spise; zaprli so hčerko Alico v najnižjo ječo, sin ji je v naročju umrl za tifusom, nad možem je Avstrija proglasila smrtno obsodbo. Nihče se ni upal prestopiti nje-nega praga, le policija jo je neprestano zvala v urad, bolno, osamelo, v sedemdesetih letih ... Pa je junaško vztrajal njen duh. Na nobeno vprašanje ni odgovorila z lažjo; imela je le dva odgovora: „Ne vem“ in „Ne povem“, če ni mogla povedati resnice. Da bi bila čista pred svojo vestjo in da, bi z resnico ne spravljala v nesrečo drugih, ni hotela sprejemati niti vesti o svojem možu in hčerki ter je odvrčala znanca: „Jaz nečem nič slišati; vem, da dela tata dobro; dovolj mi je, če pravite, da je zdrav.“

Ko sta Masarykova še kot mlada znanca čitala Millovo „Podložnost žen“, sta si že usvajala trdne n a z o r e o o d n o s u m e d m o ž e m i n ž e n o. Verovala sta v duševno silo drug drugega, zato jima je bil zakon tako sveta skupnost, kakor mora biti kot nraustvena podlaga človeške družbe. Oba sta bila notranje sposobna, da si ustanovita zakon ljubezni in skupnega dela. Njuno medsebojno razmerje je bilo idealno; nista si ga uredila premišljeno po kaki teoriji, po „nasvetih za moža in ženo“, nego sta tako živela drug poleg drugega, ker po svoji notranji moralni veličini drugače nista mogla. Kakor se je zdelo mlademu suplentu Masaryku samo po sebi umevno, da je prepeljal po dunajskem Pratru otroški voziček, da je hodil na letovišče sam nakupovat krompir v vas, tako se mu je zdelo naravno tudi to, da se je o vsakem svojem koraku in delu najprej pogovarjal in posvetoval z ženo, da je ona prva čitala vsak njegov spis in razpravljala z njim, da je upošteval njene misli in priznaval njen vpliv tudi v javnem življenju. In kakor ga žena ni odvrčala, ko ji je kot mlad mož pomagal pri gospodinjstvu, tako priprosto je pozneje uvidevala potrebo, da hoče biti mož kdaj sam: ko so hodili skupno na sprehod in se je Masaryk zamislil, je žena pridržala otroke par korakov za očetom in jih sama zabavala, češ: „Pustimo tatička, naj hodi sam, zdaj nekaj premišljuje.“ Z istim naravnim umevanjem se je kot 64 letna bolehnata starica ločila od prav tako starega moža, ko se je prostovoljno podal v osvobojevalni boj, tvegajoč pri tem svoje in svoje družine življenje. Nič čudnega bi ne bilo, če bi ga bila odvrčala: stara sva oba, naj delajo mlajši, ne spravlaj v življensko nevarnost sebe, mene in otrok! Ne, še Olgo, najmlajšo hčerko, mu je dala za spremljevalko in tajnico ter ji naročila: „Olinka, zapomni si, da greš mesto mene s tatom, in da boš mesto mene pri tatul!“ ... Zaprla je za njima vrata, v misli, da ga ne bo morda nikdar več videla, toda v sveti zavesti, da daje moža na žrtvenik resnici in pravici. Ni omagovala, ko

se je v dneh najhujšega političnega preganjanja hodil k njej norčevat nahujskani mizar, češ, da bo vzel mero za rakev njenemu možu...

Kakor je bila možu najzvestejša tovarišica, tako je bila deci ljubeča in razsodna mati. Oblačila jih je praktično in skromno, hranila pametno in priprosto, le v skrbi za izobrazbo je bila izdavnica in je vsem četverim omogočila visoko izobrazbo, obenem pa jim je vcepljala zmisel in ljubezen za vse ono, kar sta roditelja sama smatrala za lepo in potrebno. Presrečna je bila, ko se je najstarejša hčerka, dr. Alice, posvetila človekoljubnemu delu: Rdečemu križu (Gl. Ž. Svet, letnik VII.). Tudi kot vzgojiteljica je bila neizprosna. Če je kdaj prišlo do navzkrižja med otrokom in sluzkinjo, je vselej zaslišala oba in čutila se je notranje zadovoljno, ko je otroku dokazala, da je pravica na strani posla.

Hčerki sta visoko študirali, pa sta morali opravljati in znati vsa domača dela. Že od 14. leta dalje je Alice vodila in opravljala na počitnicah vse kuhinjsko delo.

Charley Masarykova je bila tudi feministka; ne da bi se hoté seznanjala s feminističnimi gesli in se po njih ravnala, nego zopet po svojem značaju, podzavestno, pa vendar skrajno dosledno. Enakopravnost z možem je pojmovala in doživljala priprosto in samo po sebi umevno kakor Masaryk enakopravnost z ženo. Čeprav se je v svojih nazorih tako čudovito ujemala z možem, si je vendar ohranila svobodo lastne osebnosti.

Bila je pripadnica unitarske verske družbe in je kot taka po poroki lahko pristopila tudi v protestanizem. Ko je izprevidela, da se njeno vzvišeno pojmovanje božje Volje in Resnice ne sklada z vedenjem Cerkve, je izstopila neglede na versko pripadnost moževo. Prav tako je ostala samostojna osebnost tudi v politiki. Spočetka je hodila skupno z možem na soc. dem. shode, ker se ji je zdelo, da stremljenja te stranke najbolj soglašajo z njenimi življenjskimi načeli o resnici, pravici in delu za bližnjega. Ko si je Masaryk ustvaril svoje mnenje o Marksovem nauku in je izstopil iz stranke ter ustanovil novo stranko čeških realistov, je ostala žena še nadalje organizirana socialistka in ji je med vojno vojaška oblast — šestdesetletni — zaplenila tudi člansko izkaznico.

Zahajala je na strankine shode. Kadar ni utegnula, je pošiljala mesto sebe sluzkinjo, ki ji je morala potem točno poročati. Njena najljubša prijateljica je bila Karla Machová, urednica soc. dem. „Ženskega lista“. Ta razlika v simpatiji do političnih strank ni prav nič motila notranjega soglasja med možem in ženo. Spoštovala sta prepričanje drug drugega, složno sta hodila vsak v svojo smer, uverjena, da tako najbolje in najlažje izpolnjujeta svojo socialno nalogo.

Masarykova se je najbolje počutila med delavkami in kmetskimi ženskami. Izogibala pa se je višji meščanski družbi in zoprne so ji bile prazne družabne ceremonije. Ob njeni smrti je pisal soc. dem. list: „Obiskovala je raje siromake v kletnih prostorih kot bogataše po vilah in palačah“. Masarykova je bila odlična pianistka. Bila je tudi sotrudnica umetnostne rubrike v češkem listu „Naše dobá“, kjer je objavila epohalno študijo o

Smetani, dopisovala je v „Ženski list“ in velike ameriške časopise; prevedla je tudi J. St. Millovo: „Podložnost žen“. V njeni hiši je bilo zbirališče umetnikov, literatov in znanstvenikov.

Čeprav je zrastle kot hčerka ameriškega bančnega ravnatelja, ji je bil socialni čut prirojen in privzgojen. Rada je povdarjala, da je Američanka, toda ne v zmislu Rockefellerjev i. sl., nego v idejah Lincolna in Wilsona; dobro se ji je zdelo, da je bila po očetu potomka francoskih Hugenotov, ki so morali za svoje versko prepričanje zapustiti domovino; srečna je bila, da je bila po možu Čehinja, ker je imel češki narod Ilusite, češke brate, Helčickega, ki so pojmovali ljubezen do bližnjega v najvišjemu pomenu. Denar ji ni bil osebna življenjska dobrina. Prevdarno je gospodarila s skromnimi moževimi dohodki tako, da je bilo prijetno življenje v družini in da ji je še vedno ostalo nekaj za potrebne znanee in neznance. Imela je tajen seznam siromakov, ki so dobivali redno podporo. Ko se je beda teh znancev povečala, sredstva njena pa izčrpala, je prodala ves nakit, zlatnino in lepe mobilje, si opremila dom s pohištvom iz mehkega lesa, preostanek pa razdelila med svojo številno družino siromakov ...

Poglavje zase je bil tudi njen odnos do gospodinjskih pomočnic. Jemala je v službo mlada dekleta, jih izučila in vzgojila. Večinoma so odhajale iz njene hiše šele takrat, ko so šle k poroki. Dajala jim je le praktične darove. Kadarkoli je pri čitanju naletela na primeren spis ali odstavek, ga je nesla služkinji: „Nate, čitajte, da boste imeli kaj za življenje“.

Tako je ta velika žena dvigala vsakogar, ki je prišel z njo v dotiko. Bila je odlična osebnost, ki je čudovito združevala lastno notranjo samostojnost z zmisлом za skladno življenje v družinskem in socialnem krogu, v umetnosti in politiki.

Viri:

„Cesty a cile“, letnik I, štev. 10, 1923.

„Naše světa“, VIII., Praha 1925.

„Matky které vedly k svobodě“, Praha 1928.

„Sühnetten Garrigues'scher und einiger anderer Profile“, C. H. N. Garrigues, Praha 1930.

P. Hočevarjeva.

Bele noči.

Poldi Leskovčeva.

I.

II.

Odpusti nam naše dolge —
šepečejo ustne
mi v topli molitvi.

A tiho je moje srce —
bolesno se upira
tem svetim besedam.

Ni čuda: to ubogo srce
preveč je trpelo,
ko šel si, za vedno —

Se danes se vprašam — zakaj —
čeprav so že leta
minila od takrat.

Pri njej, ki je tvoja sedaj,
si našel več luči,
več toplega solnca?

Ne vem. A vem samo to,
da najine tople ljubavi
ne zabiš ne ti in ne jaz.

Povest o sestri.

Mihael Osorgin.

Nadaljevanje.

Z avtorjevim dovoljenjem prevedla iz ruščine Marija Kmetova.

Slednjič je Katja dejala onima dvema: „Pojdimo!“ Paška je to zapazil, se vstopil spredaj na gričku, kakor bi hotel zdrčati, a je počakal Katičo, jo zgrabil za kožuh, porinil svoje sanke — in Katica se je zakotalila z njim na tla.

In zdaj sta bili Liza in Nastja vrh griča priča čudovitemu dogodku.

Med kotaljenjem s hribčka je Katica naglo poskočila na noge in planila na Paška — a on je to že pričakoval. Odpehnil jo je, se postavil, pripravljen na boj, in zakričal:

„Ne dotakni se me. Zdaj te bom razceftral! In vas vse, punce, raztrgam na kosce!“

In drugič sta videli Liza in Nastja, da se Katja ni ustrašila in se celo vrgla na Paška. On ji je hotel izpodbiti noge, a Katja je planila po njem, ga pehnila v stran in Paška se je zapletel v dolgo suknjo in padel na nos v sneg. Mahoma je bila Katica na njem, zgrabila za njegovo čepico in mu sedla na hrbet. Paška se je hotel iznebiti — a kako neki! Katja se mu je z eno roko zarila v lase, z drugo pa mu je zmašila polno snega za ovratnik. Oni dve sta najprej nemo gledali ta prizor, nato sta odprli usta in zazijali od groze in vzhičenja. A to še ni bilo vse. Paška je zakričal, nato je kihnil, a Katja je pograbila njegove sanke, jih vrgla nanj na hrbet in sedla na vrh. Tako še nobena ženska ni ponižala moškega. Sedaj je bil Paška vendar premagan za vse čase. — Potem je Katja mahoma zlezla s sank in s Paška in brez besede odšla. Kučma ji je zlezla v kapuco, ena rokavica je ostala v snegu — vsa se je držala po veličastni zmagi. Če bi ne bila v klobučevinastih čevljih, bi bila stopala po prstih, kakor je vedno hodila v važnih trenutkih svojega življenja. Polna snega, rdečih lic in vzburjenega dihanja se je Katja zdela kakor David, ki je premagal Goljata. Dvorišče, hribček prizidek — vse je bilo majhno in ničevo. In z ničem, z rokami je uničila trinoga — pripravljavnika Paška!

Ko je Paška še nekaj časa polezal v snegu in čakal ugodne prilike, je vstal, prijel za sanke in odkrevsal domov. Zdelo se je, da niti misliti ni mogel na kak nov napad in na maščevanje. Ves je bil poln snega — za ovratnikom, v laseh, v ušesih, v ustih; docela mu je sneg ohladil njegovo bojaželjnost. Pa še bolečine je čutil od sank, na katerih je sedela Katja. Ko se je končala borba gigantov s tako popolno zmagó pravice, sta Lizika in Nastja sklenili, da ne smeta tratiti časa. Zdaj sta se mogli mirno in udobno sankati, pravilno po ravni črti, nič nista padali in lepo sta se ustavljali.

Ko se je Katja oddahnila, je tudi ona šla uživat svojo zmago. Prepričana je bila, da jo Paška gleda skozi okno, in zato je postavila sanke prav vrh grička, legla vznak nanje in se z glavo nizdol spustila s hribčka. To

je storila prav tako kakor Paška, a se ni prav nič ponašala in je bila povsem brezbrizna. Z isto mirnostjo je vstala, se ozrla na Paškovo stanovanje in postavila sanke v shrambo.

Slednjič — to bi bilo malo neusmiljeno: da bi dobila premaganca v roke! Pa je bil le pobit za protivnik Katicice, ta oblastni trinog v visokem činu pripravljalnika. Splošno pa je bilo današnje sankanje z grička tako, da si Katja ni želela lepšega.

4. Larisa Sigismundova.

Mamo je prišla obiskat zelo gosposka gospa Larisa Sigismundova. Larisa — lahko, a Sigismundova — to je bilo težko izgovoriti! Kadar je ona odšla, tedaj je dejala mama in je rekla pestunja:

„Kakšna krasotica je to in kako čudovito se oblači!“

Tudi Katjo je očarala krasota Larise Sigismundove, posebno se je divila njeni visoki pričeski, na kateri je bil vrh čepice še majhen ženski klobuček, a na klobučku so bile štiri češnje na pecljih in mavričasta ptička. Nos Larise Sigismundove je bil bel, oster in kljukast, tudi lica so bila bela, a na bradi je bila jamica. Na rokah je imela dolge rokavice (v njih je sedela tudi v sobi), krilo je bilo dolgo in je pošumevalo, ker je bilo svileno. A zadaj je bila vzboklina, na kateri bi bili lahko vstric sedeli dve veliki lutki.

Velikansko razburjenje! Kadar je bila Katica vzburjena, je hodila po prstih. Prav sedaj je bila zelo vzburjena, tiho se je splazila v mamino spalnico in zlezla na stol pred zrcalo.

Katica si je vrh glave spodvila lase in podvezala s trakom — to je bilo lahko. Na plečih si je podložila obleko, da bi se napravili „pufni“ — čeprav ne prav taki. A potem? Potem je prišel na vrsto nos... Ali je mogoče živeti s takim nosom! Konec nosa je bil top in se je svetil, kakor bi ga nalašč natrli z voskom. Tam, kjer je bil gospejin nos grbast, je imel Katičin nosek vdolbino. A najhujše je bilo z lici: okrogla so bila, rožasto rdeča, kakšna groza! Lepo sta se v licih prilegali jamici, a na podbradku, kjer je bilo potrebno, ondi ko nalašč ni bilo ne ene jamice! Katja je vzela s toaletne mizice paličico in si poskušala vdolbsti jamico v brado. Ko je pritisnila paličico, je nastala jamica; čim je paličico odstranila, je ostala samo rdeča maroga. A da bi se s škarjami zarezala, to je bilo tako hudo in boleče!

S prižeto paličico je Katica malo povesila oči (da bi se natančno videla v zrcalu), nagnila glavo na stran in je dejala malo nosljaje:

„Ah, prestolnica tako utruja...“

Katica je pri teh besedah skomizgnila z rameni in nabuhla obleka je zlezla nizdol. In sploh je šlo vse prav slabo. Popravila si je obleko in je še enkrat poskusila; zdaj je skrivila tudi ustnice:

„Ah, prestolnica tako utruja...“

Ni se ji posrečilo. Paličica jo je ovirala — in pa nos, ta mali, debeli, neoblikovani nos! In ta rdeča jabolka na licih! No pa še enkrat:

„Ah, prestolnica tako utruja...“

Jasno, Katica je — izrodek — in bo ostala izrodek, čeprav bi jo pokrili s klobukom in jo oblekli v svileno krilo!

Glavo si je podprla s pestmi in je sovražno gledala svoj obraz v zrcalu. Celo lutka Ana Ivanovna, ki je bila zdaj za sina, je bila lepša ko Katica. Še opica je bila lepša. Moj Bog! Katja ni mogla zadržati solz. V debelih kapljah so polzele in se stekale prav na nosu, ki je bil še zmeraj brez oblike. Obraz v zrcalu je bil meglen in temen in zdaj se je vse lice pokrilo z jamami in usta so segala do ušes. Le kdaj je prišla ta vela nesreča!

Vsa v bolečinah je poskušala Katica rešiti vsaj nekaj, a roke so ji odpo-vedale in zlasti solze so ji nagajale. Larisa Si-gis-mundova je imela lepo vzbočene črne obrvi, — a Katica — le ozki ništrici. Na mamini toaletni mizi, ki jo je Katja že zdavnaj vsó natančno proučila, je ležal v košarici ožgan zamašek. Mama si je z njim prav malo počrnila obrvi. Katica je naglo segla po zamašku in se hlipaje drgnila nad očmi. Seveda — obrazek je bil moker in črna barva se je razlila z obrvi na nos. Sedaj je bila Katica tak nestvor, s kakršnim jo je pestunja strašila. Res, podobna je bila peklenščku in nikoli več ne bo drugačna.

„Kaj pa počenjaš tukaj, Katica?“

Mamin glas! Vsega je bilo zdaj konec! K vsej nesreči se je pridružil še ta strašni prizor. A popraviti ni bilo nič več mogoče in življenje Katicice je bilo za vse čase uničeno. Zdaj ni kazalo bežati, marveč je bilo bolje oprijeti se mame in končati pod njenim prijetnim okriljem.

„Pa kaj je s teboj, dekletce, zakaj se jokaš?“

Mokrih lic, vsa premražena, s čopom podvezanih las na zatilniku, se Katica ni spomnila in ni znala nobenih drugih besed, kakor da je ihtele zaječala:

„Ah... ah... prestolnica... tako... mamica, prestolnica tako utru-u-ja...“

Mama se ni zasmejala. Mama — sama ženska — je vedela, da smeh tu ni na mestu.

Mama je Katico obrisala z mokrim robcem in jo odvedla v otroško sobo. Ondi jo je prečesala, poljubila in jo potolažila. Potem bo z njo dolgo govorila ko z odraslim človekom. In tedaj se bo morda gorje olajšalo, ali pa bo morda popolnoma prešlo.

5. V življenje grem.

V otroški sobi je bilo okno prav nasproti vrat. Ker je bil dan svetel, je bila soba ko svetiljka, a sredi nje ni gorela svečica, pač pa je stalo dekle in lasje so ji bili ko sijaj svetnika krog glave. Po rasti je bila prav ko Katica, pa ni bila ona, marveč Liza.

Po petih letih je bila Liza taka, kakršna je bila Katica. A Kotik, bivši stari direktor, se je tudi zazdel večji človek. Nič več ni brcal z nožicami, marveč je hodil ko vsi drugi, komaj da je kdaj malo bolj razigrano poskočil. O pravem času je poznal vse črke in je mogel tudi kaj prečitati. Zdaj je bil tak ko prej Liza.

A Katica — ta ni bila ne travica ne grmič. Bila je majhno drevce, brezica iz zapuščenega gozdiča. Katica je imela dvanaest let, že zdavnaj se je učila zemljepisja in računstva. Preprosto in naravno je bilo iz njenih ust slišati besede, kakor „enačba z dvema neznankama“; prav po domače je bila znana z zgodovinskimi osebami. Niti z očmi ni trenila, ko je rekla:

„Luter je uvedel v Nemčiji luteranstvo.“

Katičini prsti so bili zmeraj s tinto namazani. In to je bilo nekaj za Kostjo! Kar vzhičen je bil. Da bi bil vsaj malo podoben Katici, se je Kostja igral z njenim tintnikom, namakal prste vanj in si je nato radostno ogledoval svoje roke in tudi na nos ni pozabil. Pestunja mu je dolgo umivala nos z milo in ga brisala z robcem, zato je bil nos tako rdeč kakor hišnikov. Splošno bi rekli, da je to za šestletnega moža precej grdo,

Kostja je imel plave svilnate lase, a oblekica je bila flanelasta in je imela spredaj dva robčka, na hrbtu pa štiri. Na prsih je imel žepek in moral bi biti v njem robec z monogramom, če ga ne bi vedno izgubljal. Po vsem tem Kostja seveda ni bil posebno možki, a kaj — saj ni bil še cel mož!

Ko je imel Kostja tri leta (častitljiva, a že minula doba!) je prvič občutil ljubezen. Iz stranskega dela hiše je prihajala deklica, Paškova sestra, na dvorišče in je bila sovrstnica Kostje. Ko sta se sešla, sta obstala drug pred drugim in se gledala. Kostja se je zagledal v njen izredno mali nosek, ki je bil podoben gumbu na ženskih šolnih, a ona se je zazrla v robec v stranskem žepu Kostje. Nato sta se prijela za roke, šla molče in zelo svečano dalje, trudeč se, da bi stopala pravilno v koraku.

To je bilo res ko roman. Kostja se le zato ne bi bil oženil s sosedovo deklico, ker se mu ni zdelo družinsko življenje kar nič lepo brez pestunje, katero je bil že zasnubil. Bilo je že določeno, da bo smel Kostja na poročni dan pojesti celo melono s peškami vred. Pestunja je z vsem soglašala, a je imela tudi svoje pomisleke:

„Bruhal boš in nato zbolel!“

V petem letu svojega življenja je Kostjo doletela nezgoda — zaradi te preklicane strasti za igranje. Na dvorišču se je igral s fanti in je zaigral vse, kar je premogel. Ko so ga vsega obrali, je bilo Kostji, kakor bi padlo nebo nanj in ga davilo. V srcu je bilo pusto in prazno. Igrati se ni mogel nič več, ker ni ničesar več imel. Bilo mu je brezupno in samota premaganca ga je težila. Ves dan je taval udrtih lic okoli, malo jedel, a ponoči je videl v sanjah svoje izgubljeno imetje.

Ali bi napisal povest za odrasle, kako je bil Kostja majhen, ali naj bi Kostja sam pripovedoval svoje spomine? Taka povest bi bila lahko dvojni roman.

Kostja se je zagledal v svoj obraz v zrcalu: obraz je poln gub, senci mu sivijo, brada je obrita, oblečen je v toplo, modro domačo haljo. Kaj je odstalo od dečka Kostje, kakršnega je solnce narjvalo v družinski album? „Ali se spominjaš, Kostja, kako si hotel kot majhen fantek biti za vsako

ceno izvošček ali pismonoša? Ali veš, kako si padel z lestvice in si ranil čelo? Se zdaj se ti pozna brazgotina. —

Kako bi vedel, kaj je lastno tvoji pameti in kaj si vzel iz ustnega družinskega arhiva? Kaj je bilo samo tvoje in kaj je izšlo iz legende starejših?"

Obrnil sem se od zrcala in se vrnil k mizi, kjer so se listi precej debelega zvezka odpirali drug za drugim in kjer je bil rokopis o spominih na žensko prošlih časov, na Katico, mojo ljubljeno sestro, mojega najboljšega in edinega tovariša mojih otroških let. Spomini so bili nanjo, kakršna je ona bila ali kakor je ona meni pripovedovala. Spomini na mojo resnično sestro — ali na namišljeno.

In če se izkaže, da pisec teh ljubezenskih poglavij ni imel ne sestre ne družine, ne blagodišeče mladosti, da je svoje življenje preživel v namišljenih podobah, v borbi z usodo, ki mu je povzročila bolečine — ali bi ga zato miroljubni čitatelj obsojal?

(Dalje prih.)

Na pustni dan.

Manica Komanova.

Ju-hu — holadri — tralala, so vriskali, peli in kričali razposajeni fantje vse vprek in vlekli po cesti na vrvi privezanega slamnatega moža. Vmes je hreščala tudi harmonika, kajpada. Bil je pač pustni dan.

Mladi ženski svet je zrl skozi okna, se smejal ter plaho ugibal, kam bodo fantje letos zavlekli možica. To namreč ni bila tako brezpomembna zadeva, kajti deklica, kateri puste poredneži „slameža“, je potem predmet zbadljivk in zasmehovanja.

Kričači so s svojim tovorom prekolovratili vso vas ter se slednjič ustavili pred nizko hišico, kjer je stanovala šivilja Žefa.

„Halo, dajmo slameža Žefi! Ona je že davno „jesenska“, je rjul nekdo iz gruče.

„Da, da, Žefi“, so vpili vsi in v nekaj trenutkih je že visel slamež na oknu Zefine spalnice.

„Ker ni boljšega, naj jo tolaži slamež. Bolje ko nič. Dober bo zanjo.“

„Ha, ha, za Žefo je že dober, ali ona slamežu ni všeč, to je. Saj vidite, da se je iz obupa obesil.“

Huronski smeh je sledil tej robati šali objestnih fantov, ki so se nato podili v bližnjo gostilno. Na cesti je ostalo le nekaj malih radovednežev, ki so imeli s slamežem veliko zabavo.

Zdajci je stopila na prag Žefa, vsa prepadena v obraz. Poklicala je s ceste dečka, pošepetala mu nekaj v uho in mu stisnila v roko par dinarjev. Deček je urno splezal na okno, snel slamnatega možica ter ga odvlekel proč.

Žefi je tisti večer potekel ves v solzah.

„Ta sramota! In vendar so v vasi starejša dekleta od mene. Seveda, na ubogo reva si pa upa vse. Je že prav. Ni še vseh dni konec. Naj pride, kdor hoče, vzela ga bom! Pa če je ne vem kakšen divjak. Z menoj ne bodo več uganjali svojih burk, naka, tisto pa ne! Naj pridejo druge na vrsto!“

Vaščani so kmalu pozabili na fantovske norčije. Tem živeje pa je mislila nanje Žefa. Zato ni kar nič kolebala med „ali bi, ali ne bi“, ko se je tisto spomlad ženil pri njej tovarniški delavec Merčon. Takoj sta bila dogovorjena in zelo hitro sta se pripravljala na poroko.

Pa je srečala некоč nevesto teta Lenka: „Žefa, ali je res?“

„Res, res, teta. Zakaj bi ne bilo! Zdaj vsaj ne bom več tako sama.“

„Deklina, ali si dobro premislila? Sama — praviš. Bolje še vedno da si sama, kakor če imaš na glavi nerodneža. Pravijo, da Merčon rad pije.“

„Ah, jeziki nevoščljivi! Če ga kdaj zvrne kozarec, saj ga zasluži. Zelo dober delavec je. Teta, kaj mi kaže drugega! S šivanjem se zasluži premalo.“

„Seveda, če se omožiš, boš pa sedla na milijone, kajpada. Četudi imaš majhen zaslužek, ampak tvoje je. Nihče ti ne more nič ukazovati. Sicer pa, dekle, Bog ti daj srečo!“

— — — — —
Žefa je postala žena. Sprva je šlo pač tako kakor pri tisočih drugih. Zaslužila sta oba in živelo se je.

Prva bridka kaplja grenkosti je padla v Žefino srce neki večer, ko ji je mož zasmrdel po žganju.

„Miha, ti smrdiš!“

„Hm, pa me nikar ne vohaj!“

„Pil si žganje!“

„No, no, pil sem za svoje. Kaj mi kdo more!“

Zadnji stavek je izustil tako trdo, da se ga je žena zbala in utihnila.

Odslej se je Merčon začel napijati vedno pogosteje. Žefa pa je trpela čezdalje huje.

Največji udarec je pa treščil vanjo, ko je tovarna odpovedala možu službo. Odslej je morala delati za dva. Pa ko bi šlo samo za hrano, ali mož je zahteval žganja vsak dan. Nečoč se mu je uprla precej odločno. Merčon se je tedaj zadril, dvignil roko in pogledal svojo ženo tako grozeče, da je reva vztrepetala kakor bilka. Ugovarjati mu potem ni upala več. Rajše je pritrgovala sebi.

Svet in vse na njem se vedno suče. In tako se je prisukal v deželo spet pustni dan.

Merčon je od žganja omoten ležal na peči in momljal nerazumljive besede. Žefa pa je vsa bleda in shujšana slonela ob šivalnem stroju in zrla skozi okno tja v megleni dan. Spomnila se je lanskega pustnega dne in obsojala je — ne več fantov — nego sebe samo:

„Radi tistega se onesrečiti za vse življenje, ali je bilo vredno... Ali ni stokrat boljši slamnatí mož kakor pa ta klada na peči...“

Toda — prepozno...

Zlata Gjungenac-Gavellova.

Slavko Osterc.

Že drugo leto je stalna članica naše opere mladodramatska sopranistka, gospa Zlata Gjungenac-Gavellova. Pe-tje je študirala najprej pri prof. Leoniji Brückl na Glazbenem zavodu v Zagrebu, potem pri prof. Ireni Schlemmer-Ambros na Dunaju. Kot operna pevka se je doslej udejstvovala v Narodnem kazališču v Zagrebu, v Narodnem pozorišču v Beogradu in sedaj v Narodnem gledališču v Ljubljani, z odličnim uspehom je gostovala že ponovno v Zemskem divadlu v Brnu.

Navzlic svoji mladosti ima naštudiran bogat in pester operni repertoar, ki sestoji iz samih velikih vlog. Njena glasbena orientacija je vsestranska, saj nastopa v najmodrejših operah s prav takim uspehom kakor v klasičnih. V Ljubljani je že kreirala Margareto (Gounod: Faust), Madame Butterfly (Puccini), Mimi (Puccini: Boheme), Mignon (Thomas), Mařenko (Smetana: Prodana nevesta), Tatjana (Čajkovski: Evgenij Onjegin), Carsko nevesto (Rimski-Korsakov), Sneguročko (Rimski-Korsakov), Košlano (Konjović), lažno Angèle (Kurt Weill: Car se da fotografirati), Reho (Halevy: Židovka), Luizo (Charpentier) in Hanico (Vit. Novák: Lucerna). V kratkem nastopi v naslovni vlogi v Dvořakovi Rusalki, od slovenskih del pa študira mojo Medejo in bo kreirala tudi Jacinto v Bravničarjevem „Pohujšanju v dolini šenflorjanski“. V Beogradu in v Zagrebu pa je pela poleg naštetih vlog še Manon (Massenet), Micaelo (Bizet: Carmen), Jaroslavno (Borodin: Knez Igor), Vendulko (Smetana: Poljub), Jenufo (Janáček), Andjelijo (Konjović: Knez od Zete), Emíno (Krstić: Zulumčar), Antonijo (Offenbach: Hoffmannove pripovedke), Anico (Weber: Carostrelec), Fjodorja (Musorgski: Boris Godunov), Suzano in Kerubina (Mozart: Figarova svatba), Zerlino (Mozart: Don Juan), Paminó (Mozart: Čarobna piščal), Amelijo (Verdi: Ples v maskah), Vugo (Lhotka: Morje), Lju (Puccini: Turandot), Zofijo (R. Strauss: Kavalir z rožo) in Marcelino (Beethoven: Fidelio). Na lastno željo bo nastopila tudi v Benatzkega opereti „Treh mušketirjih“.

Poleg svoje obveznosti na naši operi gostuje umetnica tudi stalno v Zagrebu, Beogradu in Brnu. Tudi na koncertih je že nastopila in upamo, da jo v koncertni dvorani čimprej zopet slišimo. Pela je Margareto v Berliozovem „Faustovem prokletstvu“. S tem delom, ki ga je izvajal zbor Glasbene Matice ljubljanske in dirigiral ravnatelj Polić, so gostovali z največjim uspehom tudi v Zagrebu. Ne smemo pozabiti še njenih nastopov v ljubljanskem „Radiu“, ki prinašajo v sicer precej enolične programe te institucije vsaj nekaj solničnih žarkov.

Kot človek je Gjungenčeva pravi kontrast purgarju, pa še bolj kontrast „hohštapljerju“ in „frakarju“. Ima v sebi nekaj bohemske-umetniškega. Pravi, da Slovence in Ljubljančane zelo „voli“ in da je prav srečna med nami. O gledališču in glasbi se zelo rada pogovarja, če je pri tem izvzeta ona sama.

O svojih kolegijah in kolegih vé povedati le najlepše, tako da bi bila med današnjo diktatorsko unijo kritikov prav gotovo bela vrana.

Kot umetnica je v pevskem in igralskem oziru popolna. Njen glas (mlado-dramatski sopran) je že od narave tako plemenit in kristalno čist, da bi gotovo tudi brez strogega šolanja zadosloval za operno karijero, vendar ji je šola pripomogla že ob začetku njenega nastopanja do glavnih vlog in si je umetnica na ta način prihranila takozvano forsiranje pri študiju vlog, ki je že marsikoga spravilo v nasprotno smer, kot bi si želel. Tudi je prinesla že iz šole nekoliko naštudiranih vlog in je njen nadaljnji študij veljal le poglobljanju in obogatitvi repertoarja. Gjungjenčeva je izredno muzikalna in je v stanu, vsako vlogo naštudirati brez korepetitorja, da, celo brez klavirja, ki ga pa tudi obvlada. Intonacijskih težkoč zanjo sploh ni, zato ni čuda, da se lahko poglobi v slog, bistvo, dinamiko in prednašanje vsake fraze, vsakega takta. Na odru je prav tako skromna kakor v zasebnem življenju. Pri nosilcih glavnih vlog prav pogosto najdemo nedostatek, da pomen svoje vloge pevsko in igralsko precenjujejo in zato silijo s svojim glasom in igralsko dinamiko preveč v ospredje, ne le na škodo sopevcev in soigralcev, tudi na škodo uprizorjenega dela. Čeprav sami niso „zvezde“, vendar nekako stremijo za tem sistemom, ki pa se po vsem svetu že umika kolektivističnemu načinu uprizoritev, kar prihaja v poštev danes že v drami in v moderni operi, ki ni pisana več za gotovega pevca in njegov glas z vsemi njegovimi muhami, temveč kratkoma za „sopran“ ali „tenor“. Temu primerno so seveda vse druge vloge, tudi najmanjše, postale bistven del celote in bi jih bilo greh „ubijati“ z brezobzirno močjo onih, ki so v glavnih vlogah. Morda podzavestno, morda namenoma je Gjungjenčeva prinesla k nam nov, kolektivističen način udejstvovanja na odru, ki ga zadnji čas čutimo skoraj že pri vseh naših umetnikih v operi in ki ga uvajajo tudi z njavečjim uspehom v režijo (Kreft: Mascotta, Carmen). O Gjungjenčevi kot operni umetnici pa je težko govoriti deljeno — njeno petje na odru je vedno kakor poglobljena igra, in igra kot povdarek zmisla besedila, ki ga poje. Če vzamemo tri njene prav različne vloge: Butterfly — Mařenko — Koštano, šele lahko pravilno precenimo bogastvo njenih akustičnih in mimičnih izraznih sredstev. Butterfly — obupana, vendar vdana nesrečna Japonka: pri vsakem tonu in vsaki gesti Gjungjenčeve nas zajame neizrečeno hrepenenje, neizrečena ból. Kdo bi verjel, da je to tista umetnica, ki jo Kecal v „Prodani nevesti“ primešetarji in ostane naposled sam osleparjen. S prav tako umetniško globino, kakor podaja tragiko zapuščene gejše, ume pričarati pred gledalca in poslušalca neposrednost zdravega kmečkega dekleta Mařenke. S Koštano pa je postavila na oder južnjaško, v prirojeni strasti prekipevajočo ciganko, ki s svojo pojavo in petjem omami vsakogar.

Gjungjenčeva ne loči takozvanih „hvaležnih“, „manjhvaležnih“ in „nehvaležnih“ vlog; iz vsake napravi hvaležno, ker položi vanjo vso svojo ljubezen in umetnost. Želimo, da bi ostala naši operi in Ljubljani še dolgo časa zvesta.

Noč.

Maksa Samsova.

Iz temine svetel blisk, Le izbliskaj se, oblak,
iz predora rezek pisk... v daljo vriskaj brzec vlak...

Pada, pada z mokrih vej:
duši težko je brez mej...

Posvetovalnice.

Angela Vodetova.

Konec.

Zofija Lazarsfeldova, Adlerjeva idejna pristašinja, vodi na Dunaju duševno posvetovalnico, osnovano na Adlerjevih nazorih. Po njenem mnenju obsega odnos med možem in ženo vsa ona področja, ki so sploh možna med človeškimi odnošaji. Torej si stojita mož in žena v šestih različnih odnosnih sistemih nasproti.

Prvič in pred vsem kot nosilca medsebojnega spolnega in erotičnega utešenja, kot medsebojni (obojestranski) objekt in subjekt nagonске zadovoljitve. Poleg tega pa sta si tudi duševna tovariša. Ta duševna skupnost je tesno združena z erotično, toda dalekosežnejša in bolj splošna.

S tem v zvezi je drugi odnošaj: plojenje. Mnogo se govori o nagonu razmnoževanja in neka licemerska znanost ga istoveti ali vsaj jednači s spolnim nagonom. To je hlimba, saj vemo, da večina ljubezenskih odnošajev nastane brez volje po oploditvi.

Tretja vez je skupnost v delu v svrhu materialnega vzdrževanja.

Četrta skupnost je na polju socialnega oblikovanja: stališče moža do žene v družini in v javnem življenju.

Peti odnošaj, ki se je do danes vse premalo upošteval, je psihološki, odnošaj osebnega uveljavljanja. To je šele na podlagi novejših izsledkov utemeljena teza v stremljenju po lastnem uveljavljanju. Ta psihološki moment je za zakonsko zvezo brezprimerne važnosti, kajti mnogi duševni konflikti nastanejo ravno vsled tega, ker se to premalo vpošteva.

Naposled pride v poštev odnos v področju nadosebnega in naddružabnega doživljanja. Ta odnos obsega one predstave in stremljenja, ki se nanašajo na zmisel življenja, na religiozno, Tudi to polje se ne sme podcenjevati v njegovem praktičnem uveljavljanju.

Dalje povdarja Z. Lazarsfeld v svoji knjigi „Wie die Frau den Mann erlebt“ zlasti dva momenta v skupnem življenju moža in žene, ki se v naziranju sedanje družbe najbolj očitno izražata: prvič gledanje bistva spolnosti kot nek okorel, nespremenljiv princip, in drugič mnenje o manjvrednosti ženske vloge v spolnem življenju. To naziranje je povzročilo že mnogo škode, neprilik in nesporazumljenj, a vkljub temu družba še vedno vztraja na njem, dasi sta praksa in znanstveno raziskovanje podala dokaze o potrebi preorientiranja.

Tudi je napačno naziranje, da je spolnost absolutna, suverena moč v življenju človeka. Mnogi jo smatrajo kot avtonomno in neodvisno od celotnega duševnega življenja posameznika, kot da je podvržena lastnim zakonom, popolnoma neodvisnim od onih, ki vladajo človeka kot celoto. So ljudje, ki bi nikjer ne kršili pravic bližnjika, ki pa v spolnem življenju store dejanja, katera moramo smatrati kot kriminalna. Od zasilne laži do najpodlejšega dejanja se na tem polju vse opraviči, zlasti moškimi, češ: „človek ima pač tak temperament, kaj more zato!“

Nasproti naziranju o spolni suverenosti dokazuje moderna psihologija na podlagi najnovejših izsledkov, da je človek celota, podvržena enotnim zakonom z ozirom na vsa svoja dejanja. Kjer človek zvrča odgovornost na razne druge momente, je to znamenje, da govori iz njega slabost, ki vpliva razkrajalno na človekov značaj. Često se oklepamo situacije, ki nas hromi v vsem našem početju in ki bi jo lahko spremenili, a nam manjka pöguma. Ta pogum ne manjka samo posamezniku, temveč se na tej pomanjkljivosti v človeškem značaju vzdržuje celokupno naziranje sodobne družbe zlasti z

ozirom na kompleks seksualnega življenja. To je nekak strah, ki je merodajen pri mnogih naših odločitvah, oziroma opustitvah. Kjerkoli vidimo človeka, da ravna asocijalno, ali da duševno oboli, vedno je prvotni vzrok strah, neke vrste bojazen, ki je vir vsem našim negativnim dejanjem. Pri vseh poskusih duševnega zdravljenja je zelo važno, v koliko bolnika obvlada te vrste bojazen, odnosno v koliko se ji more upirati.

Bojazen oziroma strah tu ni mišljen kot strah pred neko posebno nevarnostjo ali pretnjo. Kar je tukaj mišljeno, je „bojazen stvari“ (Angst der Kreatur), ki prvotno obvladuje vsako živo bitje. O tem je mnogo teorij. Freudova psihoanaliza smatra kot vzrok bojazni (strahu) izključno le izpodrinjene spolne želje. Adlerjeva individualna psihologija pa predpostavlja nek splošen strah pred nalagami življenja, nekak občutek manjvrednosti ne samo pri posamezniku, temveč v posebnih primerih tudi pri splošnosti. To je ono občutstvo, ki obvlada človeštvo z ozirom na zavest o minljivosti vsega individualnega. —

To so nekateri bistveni nazori, ki vodijo psihologa duševnih posvetovalnic, katere usmerjajo svoje delovanje po naukih individualne psihologije.

Predno se kdo odloči, dajati drugim nasvete, in sicer take nasvete, ki ga morejo duševno dvigniti, ki morejo — če že ne njegove razmere spremeniti — vsaj preorientirati človeka v njegovem gledanju na nje, mora dobro poznati človekov milje, njegove odnose do ljudi, zlasti pa njegovo duševno strukturo. A to mora spoznati intuitivno ter na podlagi analognih sklepov, ne vsiljivo in pedantsko. Treba je dobro poznati tudi dobo, v kateri živimo, kulturni milje, zlasti pa celotno seksualno atmosfero, saj vemo, da tvori spolnost važen del človeškega življenja.

Tehnika posvetovanja zasleduje pred vsem smoter, izslediti, kateri vzroki so stvarno podani, torej objektivni in zato odločilni ter jih loči od vsega onega, kar prizadeti občuti kot neznosno breme, ki ga je privedlo do obupnega razpoloženja, a kar morebiti vendar ni bistveno. Nadaljna naloga posvetovalnice je, da ugotovi, zakaj prizadeti občuti dejstva prav kot taka — kakoršna čisto niso — in ne drugačna. To se mora izvršiti z največjo opreznostjo, kajti zgodi se, da se človek prestraši v dno duše, če mu razodeneš poslednji, najgloblji vzrok njegovih lastnih občutij. Mnogi se instiktivno branijo tega spoznanja in skušajo vedno iznova zakrivati posebna, že pojasnjena dejstva. Če se pa posreči, človeka privedsti do novega spoznanja, ne da bi ga pri tem žalili, potem najde pravi izhod čisto sam. Posvetovalnica nima namena, dajati samo nasvete — večkrat jih tudi ne sme — temveč njen smoter je v psihološki razjasnitvi situacije.

Zofija Lazarsfeldova trdi, da je odločilno za vsako zakonsko ali vobče spolno skupnost popolno priznanje duhovne osebnosti svojega druga in njegove nesporne pravice na lastne ljubezenske pogoje. Toda ravno tega najbolj pogrešamo v faktuinem življenju, celo tam, kjer se v principu popolnoma priznava. V takih primerih je mogoč popoln uspeh zlasti tedaj, če se posreči, dokazati človeku njegovo izvenosebnostno tendenco po moči in gospodarnosti. Sem spadajo vse one duševne razdvojenosti, ki so nastale na podlagi ljubosumnosti in nezaupanja na eni strani in bolesterne (nevrotične) potrebe po spremembi na drugi strani. Ti vzroki tvorijo večino vseh nesporazumljenj. Mnogo spočetka srečnih zvez je uničenih vsled tega, ker se en partner vsled premnogih „uspehov“ ne more vživeti v naloge trajne zveze, dočim drugi vsled občutka lastne nesamostojnosti mora svojega druga s tem, da ga hoče imeti popolnoma samo zase ter mu ne privoščiti niti trenutka življenja, ko ne bi bil kontroliran.

Klijentu se navadno pozna, da je v svoji duši doživljal najtežje boje, da je mnogo razmišljal, dvomil in trpel ter mogoče sam iskal izhoda, predno se je odločil, da se zaupa povsem tuji osebi. Vsled tega notranjega boja in zdva-

janja dobi njegovo slikanje stanja groteskno — tragično podobo. Nič ni preveliko ali premalenkostno, ki bi ne bilo dovolj primerno, da služi težnji: oprati popolnoma sebe in se pokazati povsem nedolžnega. Ko se posvetovalcu posreči prepričati svojega klijenta, da sta razdvojenosti kriva oba, je storjen prvi, najtežji korak. Iz razgovora se tudi vidi, ali je namen obiskovalca odstranitev, ali umetno ustvarjanje zaprek, kajti tudi zadnji slučajji so pogosti, če se hoče n. pr. en drug ločiti.

Glavni namen razgovora je, da navaja klijenta, spoznavati samega sebe in svojo namero, ob enem pa mora skušati razumeti svojega partnerja oziroma zakonskega druga. Pri tem pa se je treba izogibati vsega, kar bi klijenta utegnilo ponižati. Popolnoma stvarno, prilagodeno njegovi zmožnosti razumevanja, mu je treba najprej pojasniti logični potek in vzročno zvezo stvari. Že samo to objasnenje prinese marsikomu nekaj olajšanja. Človek se ne počuti več tako samega, tako nesrečnega. Šele potem je mogoče klijentu polagoma, z največjo delikatnostjo odpirati pogled v njegovo lastno duševnost. Vsako, tudi najneznatnejše odkritje utruje samospoznanje in tako postan bolnik polagoma dostopen spoznanju lastnega stanja.

Lazarsfeldova je mnenja, da bi prihajalo v posvetovalnice mnogo več ljudi, če bi mogli premagati svojo nezaupnost. Zato se je marsikje skazala potreba, da so odprli najprej v kakem listu rubriko za odgovore onim, ki so se pisмено obrnili na posvetovalnico. Tako je začela poslovati tudi dunajska duševna posvetovalnica. Otvorili so jo s sledečim oklicem:

„Grozotno se množe slučajji, da ljudje bežijo iz življenja, ki jim stoji nasproti kot sovražnik brez milosti in usmiljenja. Drugi zopet uničijo življenje svojega bližnjika enostavno vsled tega, ker se jim zdi nemogoče, ostati v njegovi bližini. Nkateri zopet raje uničijo ljubljeno osebo, kot da bi se mogli sprijazniti z mislijo, da bo ta oseba drugje iskala in našla svojo srečo.

Davna izkušnja prča, da je pri duševnem razdvojenju mnogo pridobljenega, če se v kritičnem momentu, ko navidezno ni nobenega izhoda več, pokaže človeku možnost pomoči in rešitve.

Mnogo se jih je že rešilo na ta način, da so jim pomagali s primernimi nasveti vrniti se v človeško občestvo, kjer so postali zopet del skupnosti. Ljudje, ki iščejo v posvetovalnicah pomoči, se čimdalje bolj množe. Toda čeravno ni treba imenovati imena, se mnogi obotavljajo, ker se bojijo, da bi jih kdo ne spoznal. Zato smo poskrbeli za možnost pismenega razgovora. Med vprašanji niso bila samo taka, iz katerih je bilo slišati poslednji krik obupanca, dasi je bilo tudi teh mnogo. A bilo je veliko takega, kar je navidez malenkostno in brez pomena. Toda mi smo se k sreči odvadili oholosti, ki jo je prinesla neka doba neodgovornosti, ki si je lastila pravico diktirati sočloveku, kaj je zanj pomembno in kaj ne. Mi vemo danes, da ni ničesar brez pomena, ker ne moremo nikdar predvidevati, katera od mnogih malenkosti je lahko odločilnega pomena za vse človeško življenje.

Pomen pismenega razgovora s posvetovalnico je zlasti v vrednosti za splošnost. Kajti ne samo oni, ki išče nasveta, marveč tudi vsi, ki čitajo, se lahko marsičesa nauče, kar jim je bilo doslej neznano. — Ne samemu sebi do skrajnosti prikrivati duševno bedo in nesoglasje, temveč resnici in dejstvu pogumno pogledati v obraz — to je prva pot k zmagi.“

Na ta oglas se jih je sprva celo na Dunaju javilo le majhno število, ki je pa v kratkem silno naraslo.

Pri nas, kjer se skoro vsi med seboj poznamo, bi bila te vrste posvetovalnica mogoča le v pisмени obliki. Posvetovalnica na podlagi osebnega razgovora bi bila mogoča pred vsem v obliki, ki ima zdravniško-posvetovalni značaj in bi služila rasni higijeni in lajšanju socialne bede. Posebno bi uspevala juridična posvetovalnica.

Napake v otrokovem govoru.

Dr. Slava Kristan-Lunačkova.

Govor, izraz duševnega udjestvovanja, je komplicirano delo človeškega organizma. Glas se tvori v grlu, govor se oblikuje v žrelu in ustih s pomočjo neba, jezika, zob in ustnic. To komplicirano delo upravlja motorično središče govora v možganih, ki je z živci v zvezi z govorilnimi organi.

Pravilni govor je za razvoj otroka v šoli in družbi zelo važen. Napake v govoru imajo zelo neugoden vpliv na čustveno življenje otroka in na izoblikovanje njegovega značaja. Napake v govoru dovedejo otroka do globokih duševnih nerazpoloženj, povzročijo občutek manjvrednosti z vsemi nevšečnimi posledicami za telesno in duševno zdravje otroka. Čeravno napake v govoru niso inteligenčne napake, nasprotno, često so ljudje z govorilnimi napakami visokostojee individualnosti, se ti ljudje čutijo vendar manjvredne, degradirane in s o tudi v očeh družbe. Ker so torej te napake zelo važne za poznejše življenje otroka in njegov poklic, je potrebno, da pazimo na pravilni govor otroka.

Razlikujemo 2 skupini napak v govoru:

1. Brbotanje.
2. Jecljanje ali jecanje.

Brbotanje je izpuščanje posameznih glasov ali njih nadomeščanje s sličnimi. Soglasniki se težje izgovarjajo nego samoglasniki. Soglasnike k, g, r, s, z otrok silno rad zamenjuje ali izpušča. Otrok pravi mesto sram: slam, mesto kamen: tamen, mesto rožice: ožice itd. Pravimo, da otrok brbota. Brbotanje je v rani mladosti prirodni fiziološki pojav. Napaka v govoru postane šele, ako se pojavi pri otroku v šolski dobi. V tem primeru je ali ostanek razvade iz otroških let, ali delni pojav splošne nerazvitosti ali posledica potvorb v ustih in grlu. Tako je n. pr. noslanje najčešče posledica povečanih žrelnic in nebnic, tudi „mandljev“ nazvanih. Z operacijo žrelnic se v takem slučaju odstrani tudi noslanje. Neozdravljivo je noslanje le, ako je posledica živčnih ohromenj. Šušljanje nastopa najčešče ob menjavi zob - sekavcev pri šolskem otroku 1. in 2. osnovnega razreda. Mesto sestra pravi šeštra, mesto spati: špati itd. Vzrok je zgolj mehanski. Napaka izginja, čim se izpolni vrzel v zobni vrsti, čim torej zrastejo novi zobje. Nekateri otroci pa obdrže vzlic odstranitvi vzroka omenjene napake v govoru. Kriva je temu otročja govoricca, ki jo rabijo matere v pogovoru s svojimi ljubljenci. Če zveni otročja govoricca 8—10 let starega otroka še tako srčkano in prikupno, mora mati misliti na to, da vpliva taka govoricca pri odraslem človeku smešno, da je breme v poznejšem življenju in ovira pri poklicu. Ako bi matere govorile z otroki že v rani mladosti pametno, naravno, nepotvorbno in neizumetnično, bi se razvilo mnogo manj napak v govoru.

Ako vzrok brbotanja ni organskega značaja, temveč le razvada, odpravi napako edino le strokovnjak s poukom o pravilnem govoru.

Druga, zelo važna napaka je jecljanje. Razlikuje se od brbotanja, da ni nikoli organskega značaja in se torej ne da odstraniti z operacijo. Po novejših raziskavanjih je jecljanje živčnega izvora. Vzrok je v osrednjem živčnem sistemu, v oslabeledosti središča za tvorbo glasov. Slabost središča je konstitucionalna. Zato je tudi razumljivo, zakaj povzroča strah, groza, nezgoda in oponašanje pri nekaterih otrocih jecljanje, pri drugih pa ne. Jecljač pravi: p-p-p-p-prav, k-k-k-k-kaj, itd. V težjih slučajih spremlja ta način govorice pačenje obraza, včasih trzaji celega telesa, slično kakor pri plesu sv. Vida. Pravo jedro jecljanja pa je v duševnem razpoloženju jecljača, ki se zaveda svoje napake. Jecljač kritično motri in posluša svojo govorico v nasprotju z normalnim človekom, ki mu je pravilni govor sam po sebi umljiv. Motrenje vodi do zaznavanja abnormalnosti, ta zavest povzroča neugodje in strah pred novo pogreško, strah pa stopnjuje napako in poslabša govor. Ker se jecljač boji nekaterih glasnikov, ki jih težko izgovarja, se ogiblje besed s takimi glasniki. Posledica je netočno in nejasno izražanje. Bojazen pred smešnostjo ga ovira v njegovi težnji po govoru ter ga zavaja v molčečnost in samotarstvo. Ker ima bojazen ter zadrega slab vpliv na jecljanje, se tekom šolskih let ta napaka ne izboljša, temveč često poslabša. Odnos, oziroma vpliv učitelja na učenca se zelo lepo izraža v govoru jecljača. Pri enem učitelju otrok čisto dobro govori, pri drugem močno jeclja in se netočno izraža; vsled tega nasprotujoča si mnenja učiteljev o sposobnosti dotičnega učenca. Kramljati z jecljačem je muka, dvojna muka govoriti z njim uradno. Jecljač hitro zapazi nestrpnost poslušalca, globoko občuti neprijetnost situacije ter se razburi. Mladostne osebe padejo često v jok. Bledica in rdečica sta stalni spremljevalki jecljanja. Nekateri jecljači gladko glasno čitajo, ne morejo pa prostó govoriti, najbrže radi tega, ker zahteva izražanje misli večji duševni napor nego enostavno reproduciranje. Tudi pri petju in šepetanju jecljanje izgine ali se vsaj zmanjšuje. Navedeno jasno kaže, da jecljač mnogo trpi, ne telesno, nego duševno.

Kako naj ravnamo z jecljači?

Starši naj bodo zelo potrpežljivi z njegovo govorico in naj lepo ravnajo z njimi. Pretepanje že pri zdravem otroku ne rodi zaželjenega uspeha, tem manj pri jecljaču. Pri početnem jecljanju naj pazijo, da ne usmerjajo pozornosti otroka na jecljanje. Pošljejo naj otroka k strokovnjaku, ki uri z njim glasovne vaje in ga navaja k pravilnim dihalnim vajam. Pri težjih slučajih jecljanja je zdravljenje v prvi vrsti duševno. Zato ne zadostuje, da bi hodil tak učenec samo 1—2 krat tedensko k strokovnemu učitelju. Najbolj priporočljivo je, ako je pod njegovim stalnim nadzorstvom in vplivom.

Na Dunaju so osnovali posebno osnovno šolo za otroke z govornimi napakami (sistem Fröschel-Rothe). Posebno šolo zato, ker otroci z na-

pakami v govoru ovirajo pouk v normalni šoli, slabo vplivajo na součence, šola pa tudi ugodno ne vpliva na otroka z govorilno napako. Ako pride tak otrok v običajno osnovno šolo, trpi vsak dan težke muke. Telesno nakaženi otrok se upre zasmehovanju součencev z besedo, ki olajša njegovo jezo. Jecljač se na ta način ne more braniti. Njegova govorica je vedno znova povod novim zbadljivkam. Opozarjati telesno zaostalega na njegovo napako, smatramo za brezsrčno, jecljaču pa skuša vsakdo „pomagati“. Govori počasi! govori jasneje! čuje neprestano iz ust staršev in učiteljev. Pravilno je, da učitelj opusti slične opomine in pazi le, da si pridobi zaupanje učenca. Pri jecljanju ne sme postati nestrpen ter kazati očitega usmiljenja. To pa je v normalni šoli silno težko. Učitelj nima časa, da bi se bavil z vsakim posameznikom tako intenzivno, kot je to potrebno pri jecljaču. Jecljač pa vpliva tudi slabo na součence. Slednji ga posnemajo in oponašajo, da ga žalijo. Pri otrocih s prirojenim nagnjenjem k jecljanju se to posnemanje kaj hitro razvije v stalno govorilno napako.

Zato je najboljšje, da se otroci z napakami v govoru šolajo v posebnih šolah, ki pa ne smejo imeti značaja šol za manj nadarjene otroke. Elementarni pouk nudi najlepšo priložnost, da se odstranijo pri otroku napake v govoru. Otrok nima občutka zapostavljenosti, manvrednosti, je enak med enakimi. Strokovni učitelj pa doseže s pravilnim poukom in ljubeznijo lepe uspehe.

Kjer ni šol, ostajajo seveda samo kurzi. Polagam na srce materam, da pošljejo otroka z napako v govoru v tak kurz čimprej, dokler pri otroku še ni nastopila duševna potrtost. Čim starejša je napaka, tem težje in dolgotrajnejše je zdravljenje, tem manjše je upanje na uspeh.

O ornamentiki bosanske čarape.

Milica Mironova.

Bosanska čarapa — nogavica je doma v bližnji in daljni okolici Sarajeva in tvori važen del narodne noše ter slovi po svoji originalnosti in skladnosti. V onih časih, ko so tudi kraljice „ustajale prije zore i žarkog sunca i pošetale gradinom da ranog naberu cvijeća“, je imela žena več časa in tudi več volje za ročna dela. To ji je bilo v razvedrilo mesto knjige, zabave, razgovora. Saj pravi narodna pesem, kako se devojka razgovarja z jaglukom:

Moj jagluče, divni družo,
moje divno ogledalo...

Takrat je žena vse izdelovala sama: sejala konopljo za lan, ravnala volno, predla, tkala suknenino in prtenino, vezla in plela, celo barvala je sama volno za vez, pletenje in tkanje. Dobra vezilja ali pletilja je bila na glasu kakor dober gušlar. Še danes se moramo diviti fantaziji, čutu za lepoto in harmonijo, raznovrstnosti ustvarjanja te priproste žene pastarice, ki ni znala niti čitati niti pisati. Vez in kere (čipke delane s šivanko) so že večji del zbrane, ali nogavica je bila dosedaj pepelka in je ostala v senci neopažena. Strojena je bila s tem krivica, ker je ravno nogavica jako zanimiva, kar se tiče ornamenta in tehnike pletenja.

Čarapa sestoji iz dveh delov: stopala s peto (priglavlka) ter goleni (grliča ali grla). Naša kmetica začenja pletti pri prstih; ko splete stopalo, šara grlič. Starinska obutev ima dolge grličice, ki segajo do kolen, ta tip se je očeval samo za ženske nogavice, zvane lise, ki ne smejo manjkati v skrinji „djevojke-udavače“. Dolge nogavice so prej nosili tudi moški, ali se je goleno v toku časa zmanjševalo, z njim pa tudi ornament, ki ga je krasil, in tako imamo danes od mnogih krasnih vzorcev samo še žalostne ostanke.

Pri pletenju sta zastopani dve tehniki, pletenje s 5 iglami in pletenje „na poplet“ z eno samo pletilko, ki ima na koncu kljukico, neke vrste daljša in debelejša kvačka. Ta druga tehnika je zelo zanimiva in tudi težka. Plete se z desne na levo s posebnim vbodom, se tu zadela in zopet začne na desni. Barvaste volne se morajo zaradi vzorca neprestano menjavati, kar je sitno in težavno, ker se mora večno privezovati nova nit (vozel je posebne vrste). Čudno, da nista ti dve tehniki pisanega pletenja prodrli dalje v zahodne kraje. Pisano pletenje s 5 iglami nam bi n. pr. prineslo nekaj novega, svežega in originalnega; pa tudi težko ni. Pleteneje na poplet je sicer lepše in močnejše, ker je zelo gosto in se grlič zdi kakor miniaturni čilim, ker je zložen v raznih barvah in raznih kombinacijah rastlinskega in živalskega ornamenta. Pri vsem navideznem bogastvu in pestrosti je imela pletilja na razpolago le mali izbor barv. Za podlago je jemala črno ali rjavkasto rdečo, za svetlobne efekte belo ali žolto, za slikarije — da se tako izrazim — pa temno- in svetlomodro, živordečo ali oranžno ali zeleno. To je vse poleg rožnatega, ki se pa zelo redko najde v šarah; drugih številnih skal barvnih odtenkov kulturnih narodov mi nimamo, zlasti ne na kmetijskih ročnih delih. (Nikjer ne boste našli vijoličastega.) Ali nad omenjenimi barvami je zagospodarila neuka žena in jih podvrgla svoji zamisli. Črno-belo ji je služilo za plastiko ornamenta, ostale je pa uporabljala s prirojenimi čutom za skladnost, mero in celotnost. Naša pletilja pastirica ni nikjer čula za odnos med toplimi in hladnimi barvami, za zakone harmonije, za razne slikarske efekte, in vendar nam je dala toliko lepega, da se lahko zdaj mi učimo od nje. Pri ovcah na paši je pleta in šarala nogavico. Če je bila namenjena fantu, o, tedaj je posebno izmišljala, kako bi jo splela lepše in vpletla vanjo tajne „poruke ljubavi“. Ta pastirica-umetnica je zadahnila ornament s svojimi sanjami o ljubezni in življenju, zato je poln simbolov in mistike. Vzorcem na čarapah so se deloma ohranila imena ali celo pomen, zato jih danes lahko tolmačimo. Torej imamo pred seboj živ ornament, del narodne duše! Oglejmo si ga!

Velika skupina vzorcev na nogavicah t. j. na grličih, nam predočuje razne vrste rastlinskih kompozicij z več ali manj stiliziranimi oblikami cveta, lista, klasa, cvetnih vejic, vejic faksije (lončka), girland in celo poedinih dreves (cipresa, smreka itd.). Vsi ti ornamentni se razvijajo okoli sredine kvadrata ali pravokotnika, ali pa počevno iz kota. Te in take vrste razodevajo vpliv Bizanca po svoji vnanji dekorativnosti, so pa veseli, pestri, naivno zamišljeni in vkljub svoji enostavnosti zelo sveži in ljubki. Sempatja naletimo na cveten motiv, ki je bolj mračen, mističen in deluje na naše oko bolj melanholično kakor veselo. Cvetje je zadavljeno, zastrto in se zdi, da se bori za sonce, kakor bi se hotelo osvoboditi temnih niti in težkega ozadja. Vobče je rastlinski ornament enostaven v svoji kompoziciji, strogo geometričen in pravilen ter učinkuje bolj s skladnostjo barv kakor z ornamentalno figuro. Torej čisto kolorističen efekt! Barva je obvladala ploskve in konture vzorca, ga zaokrožila in ublažila, prekrila s svojo magično fančico vse pravilnosti, ostrine in kote.

Drugi tip ornamenta je že bolj kompliciran in nenavaden. Predstavlja nam n. pr. sanduklije — odprte skrinje, škatlje, stan za tkanje, pafte — velike srebrne zaponke na pasu, ploče-podkve, okna, rešetke (mušebaci) na oknih,

poedine hišice in tudi malo mestece. Moramo strpeti ob tem čudnem mestecu na grlu debele volnene nogavice, ki nosi ime: Gradić. Hišice so postavljene amfiteatralno (kakor n. pr. po strmih bregovih Sarajeva) z mnogimi okenci, vrati, stopnjišči, podstrešnimi prizidki ter ustvarjajo resnično impresijo gradiča, in to veselega solnčnega mesteca, ker je večina ploskve v ornamentu rdeča in rumena. Sem bi se lepo podali Župančičevi verzji: Hiše so hišice, okna so okenca.

Tretja vrsta ornamenta je vsekakor najbolj znamenita radi figuralnih stilizacij živali in človeka. Človeško lice na nogavici! Da, res ga imamo. To so pred vsem velike oči, široka usta, bujni lasje in brada! Ta ornament se imenuje po ustnem izročilu sigurnega izvora „Okličena okača“, ki je pa precej vedra v primeri z nekaterimi drugimi enostavnejšimi eksemplarji, ki imajo v obrazu izraz okrutnosti in turobnosti. Te glave so morda nekoč predstavljale kako božanstvo (ali malika), največ podobnosti imajo z Molohom zaradi ogromnih odprtih ust. Okača-brkuša je že degenerirana glava, razdeljena na dve ploskvi: oči s čelom in poševni krak — brke. Neka bistra kmetica mi je ob pogledu nanjo takoj izrekla kitico iz neke pesmice:

Dala bi dala
i dva vola plava
i četiri Mrkonje
za Jovine brkove.

Brke so v starih časih žene zelo čislale kot znak možatosti. Kakor vemo, je Kraljevič Marko, junak nad junacima, imel brke, „kao da ima u ustima janje od pola godine.“ Tudi v verzju je znan motiv: oči, brke itd. To nam potrjuje tudi narodna pesem, ki nam priča o veliki žalosti sestre za bratom, ki je odšel v vojsko, da je „suzama more zamutila a jadima zaustavila ladju“ in roli brata:

Okreni se moj rodjeni brato
da ti vidim tvoje b'jelo lice,
da ti lice u rukave vezem,
tvoje oči u moja njedarca*
kud god hodim, da sve tebe žalim.

Od četveronožcev, ki so čudno podani v ornamentu, ki pa delujejo zelo impresivno, so najboljši zajec v sedečem položaju, v profilu, oven, t. j. glava z rogovi, ovčice in konjički na otročji nogavici itd.

Bolj številno so zastopane v ornamentiki ptice in metulji pod obćim imenom „krilašice“. Izmed teh je najlepši pav. Sploh je pav tudi v drugih tehnikah priljubljen zaradi krasnega perja, ki je „okato“, kakor pravi naša seljanka. Imamo nadalje šaro golubić t. j. golobje glave, lastavićja krila, petelinćke in neko vrsto krilašic, ki nas spominjajo s svojimi ostrimi in oglatimi konturami na zmaje ali leteće kušćarje. Krilašice- metulji so krasne, mehke, svilenē in dobro posnemajo pisana krila metulja. Hrošći so čudno stilizirani, treba precej fantazije, da jih prepoznamo, in to v solncu, v letu, ko je hrošć ves en sam trepet in sijaj, brez doloćenih oblik, kakor n. pr. avto v najhitrejši vožnji.

Od čudnih živalskih ornamentov naj omenim poleg drugih še rake, pijavke, plazilce itd.

Ornamentika ćarape je torej zelo bogata raznovrstnih motivov. Moja zbirka, ki je dokaj skromna, obsega preko 400 vzorcev, ki so vsi lepi na svoj naćin. Nekateri se odlikujejo s pestrostjo, drugi so zopet temni in gosposki, tretji originalni po motivu ali skfadu barve. Većina jih je pletenih v ćrno-ali temno „potko“ in nosi pećat melanholije, tipićne za naš južni element. Melanholija povsod: v pesmi, svirki, v verzju, v izrazu oči itd.

* Prsa na dolgi košulji-srajci, t. j. halji.

Rokavice so tudi zelo lepe; imamo jih dve vrsti: navadne za vsakodnevno uporabo in svatovske. Svatovska rokavica je dosti bolj razkošno opremljena kakor nogavica. Vsa je navdahnjena z uprav svatovskim veseljem in obiljem, vsa trepeče od pestrosti. Ornament je pleten s petimi iglami v dveh barvah, temno modri in rdeči, in predstavlja cvetoče vejice (granice). Glavne konture se izvezejo z belo ali rumeno verižico, ali pa se našijejo z nizi belih biserov; ostala prazna polja se izvezejo z živo rdečo, modro in zeleno volno. Potem je tu še množstvo malih pisanih resic, križank, zanjkc biserčkov, vse okrašeno z zlatimi ploščicami (Flitter), ali vse je v skladu, na mestu in razveseljuje naše oko. Rokavica ima samo palec, rokav za ostale štiri prste in vezico, za katero se rokavice obešajo, če niso potrebne. Kmetje jih nosijo samo ob največjem mrazu. Rokavica je po pravilu velika, „na šaku kraljeviča Marka“. Z zbiranjev grlicev bi bili morali začeti še pred vojno, tako bi se še marsikaj rešilo in otelo zobu časa. Vojna je veliko uničila. Požgane so vasi ali celi kraji tja do Drine, in tako je propalo tudi mnogo starih lepih nogavic. Moda, ki prodira z naglico tudi v hribovska sela, je zadala posebno nogavici smrten udar. Opanki se manj nosijo, v čevljih se nogavice tako ne vidijo, in tako se izgublja lepota narodne noše od dne do dne. Z nošo izumirajo tudi vsi tisti starinski ljudje, ki so znali tako lepo in junaško nositi, in tiste žene, ki so vse same delale, celo šivale in gizdale (krasile) poedine njene dele. Motivi nogavic se nahajajo tudi v vezu: srajeah, brisačah, robčkah itd.; prenašali so se iz raznih tehnik in vezenja (kmetskega, haremskega-mušlimanskega). To nam najbolj potrjuje skoraj ista podrobna terminologija, še bolj pa sledeča narodna pesem:

Lepa Mara jagluk* prala,
de oprala tu zaspala.
Privuče se mlado momče,
pa ukrade Mari jagluk.
Mara plače za jaglukom:
Jao mene, moj jagluče,
ja ne želim lakat beza,**

no ja žalim sitna veza.
Skoro sam ga prepočela,
s oštra noža Cerovici,
sa čibuka Maloviča,
s hjele kule Karadžića,
sa fermana Bojoviča,
s petrailja popa Mića.

* brisača.

** Vrsta platna.

Po nebu.

Maksa Samsova.

*Po nebu spe oblak —
tih in krotak ...
Umira zarja ... Mrak
lahno na zemljo lega ...*

*Glej, moja misel vsega
spominja se tedaj,
v dni prejšnjih čase bega ...*

*Cez kratko pa nazaj
prispe, noseč s seboj
bol, nepokoj ...*

*In zvezdna noč potem
prinaša mir ljudem ...
Vse bele so blazine,
a črna misel zgine
še, ko se zori ...*

Razorožitvena konferenca.

P. Hočevarjeva.

Ta mesec bo v Ženevi velevažno mednarodno zborovanje: razorožitvena konferenca. Na tem zborovanju se bo pokazalo, ali je državnikom res kaj za občo odpravo vojne ali ne. Pred dvema letoma je izrazil znani politik Briand željo, da bi mu pri mirovnem delu pomagale žene. Koncem l. 1931. so se po vseh državah žene odločno zavzele za mirovni pokret. „Mednarodna ženska liga za mir in svobodo“ je pozvala žene vsega sveta, naj prirejajo mirovna predavanja in zbirajo podpise proti vojni. Po mnogih državah so vršile žene to nalogo z veliko vnemo in so nabrale milijone in milijone podpisov, s katerimi izjavljajo državljanji zahtevo, naj se vojna in oboroževanje ukine popolnoma ter naj se vsi mednarodni spori rešujejo z medsebojnim sporazumevanjem. V Pragi je prevzel pokroviteljstvo nad mirovno propagando in zbiranjem podpisov občinski svet. Češki ženski savez je izdal obširnejši proglas, v katerem pravi tudi: „Prepričane smo, da je splošna razorožitev sveta najsigurnejša zaščita malih narodov in držav, zagodenih s svojimi neutrjenimi mejami med države, ki so doslej nemirne.“

Senatorica Fr. Plaminková dokazuje v „Ženski Radi“, koliko je stala svetovna vojna.

„Dobro je, da se zavedamo tudi me, da je stala življenje 13 milijonov vojakov. Njih rakve, položene druga poleg druge, bi pokrile 650 km dolgo cesto, to je razdaljo med Bordojem in Moskvo. K temu številu padlih na bojiščih je treba prišteti še 24 milijonov mrtvih, ki so izdihili kot žrtev blokad, na kopnem in na morju, žrtev revolucij, potopljenih ladij, bombardiranj itd. Število 13 milijonov je s tem potrojeno: 37 milijonov ljudskih življenj.“

Pisateljica navaja ogromne številke, koliko je stala vojna vsakega prebivalca vojujočih se držav (v Avstriji povprečno 19.800 Kč) in koliko zgradb je bilo uničenih. Naposled pravi:

„Ali hočete vedeti, kaj predstavljajo milijarde, izdane za svetovno vojno? Neki statistik je izračunal, da bi se s tistim denarjem mogla podariti vsaki družini v Ujedinjenih državah, Kanadi, v Vel. Britaniji, Franciji, Belgiji, na Nemškem in na Ruskem hiša za 78.500 Kč, postavljena na zemljišče z vrednostjo 37.600 Kč. Poleg tega bi lahko imela vsaka skupina 20.000 prebivalcev bolnico, univerzo in druge šole, vstevši učitelje, profesorje, in oskrbnike.“

Pregrozne številke! Ves ta denar je bil vložen v smrt, trpljenje, boleznin in bedo zato, da so nekateri narodi prišli do svojih delnih pravic, a drugi do oblasti, ki izziva novo vojno razpoloženje in daje človeškemu razumu pobudo za nezaslišane nove vojevalne izume!

Je-li pacifizem izdajstvo nad domovino? Ne in ne! Boriti se za odpravo vojne, ne pomeni, pozabiti krivice, ki so bile storjene narodu, nego po-

meni trdno vero in prizadevanje, da morajo biti te krivice popravljene. Mali narodi vedo, da bi se spričo novih vojno-tehničnih pripomočkov nikdar ne mogli uspešno braniti v boju z veliko državo; pričakujejo pa, da bodo zastopali svoje pravice in zahteve pri mednarodnih političnih posvetovanjih z večjim uspehom kakor pod senco granat in strupenih plinov. Boriti se za odpravo vojne, pomeni, imeti tudi jasno zavest, da pojde zgodovina svojo pot, tudi preko onih, ki se ji upirajo. Mirovni pokret mora zmagati prej ali slej; človeštvu bo le v korist, če mu pomaga do hitrejše zmage.

Beseda ženam in gospodinjam o krizi.*

Zapostavljanje kulture.

Milena — *ec v D.* Vaše pismo, ki vsebuje veliko dobrih in primernih misli, končate s preseneljivim sklepom: „— logično je pa, da si mora gospodinja odreči tudi kulturne užitke in črtati dandanes vse tozadevne izdatke.“

S to mislijo se ne strinjamo in tudi ne najdemo logike v nji, če razumete pod besedo kultura isto kar mi. Gospodinja, ki hoče po pravici nositi ta naslov, se ne more in ne sme odreči kulturi in izdatkom zanje, ker brez kulture ni pravega gospodinjstva. Gotovo marsikje zahtevajo razmere, da si gospodinja tudi kulturne užitke omeji. A če gre namesto trikrat samo enkrat v gledališče ali koncert, naj premisli, od katere prireditve bi imela največ kulturne koristi. Če je naročena na več listov, naj obdrži one ali onega, ki ji je za njeno kulturno izobrazbo najbolj potreben. Prištediti dinar od izposojnine za dobro knjigo v knjižnici ni štedenje temveč barbarstvo. Kaj bomo otrokom zapustili, če jim ne zapustimo kulture, iz katere bi lahko obnovili svet, tudi če bi se vse podrlo? Premislite dobro in spoznali boste sami, da Vaš sklep ni logičen in da so najkulturnejši užitki še vedno najcenejši. Če so postali temu ali onemu bolj redki, naj jih zato intenzivneje doživlja. Pogrešati jih pa kulturni človek ne more in popolnoma odreči se jim ne sme, dokler ga ne zadene najhujša sila!

To kličemo tudi onim našim naročnicam, ki pod pretvezo brez posebne stiske odpovedujejo naš list.

Nova eksistenca.

„*Težke ure*“. Razumemo Vaš položaj in vidimo v zadevi, v kateri iščete pri nas sveta, samo eno možnost rešitve.

Če je Vaš mož ustanovil trgovino, ki je spočetka dobro šla, a zdaj ne uspeva več, in spričo poslabšanih razmer in stare, denarno bolj podprte konkurence po Vašem mnenju ne more uspevati, tedaj ne preostaja drugega kakor hitra in častna likvidacija samostojne trgovine in ustanovitev nove eksistence. Seveda se Vaš mož ne sme baviti z mislijo, da ustanovi kako novo podjetje, kajti to je brez kapitala danes nemogoče in Vaš mož, ki je izgubil pri trgovini svoj prvotni kapital, se bo moral itak truditi, da se z upniki častno poravnava in si ohrani dobro ime. Novo eksistenco si zagotovi le s sprejetjem kake službe. — Razume se pa, da tega v kraju, kjer je veljal sedaj toliko let za uglednega samostojnega trgovca, ne more storiti. Zdelo bi se mu preveč poniževalno. — Torej ne kaže drugega kakor preselitev v nov kraj med neznanе ljudi, kjer psihološke ovire odpadejo in kjer se boste tudi Vi spre-

*Odziv na vabilo v 1. šte v. Z. Sv.

menjenim razmeram lažje prilagodili. Ne dvomim, da se Vam posreči moža za prešelitev pregovoriti, in nesreča se mu ne bo zdela tako težka, če jo boste Vi mirno prenašali; sami pa boste imeli zavest, da ste rešili družino. — In potem še ni vseh dni konec — razmere se bodo spremenile, a Vaš mož lahko pri ugodnejši priliki poskusi novo osamosvojitve. Koliko je na svetu ljudi, ki so morali po trikrat, štirikrat na novo začeti, predno jim je uspelo, kar so hoteli! Torej pogum!

Izkoriščanje?

J. L—ā. Imate toliko odrasle otroke, da Vam lahko pomagajo pri gospodinjstvu, kjer bi ne potrebovali več posla. Prihranek poselske plače bi Vam prav prišel, ne marate pa nesocialno posla odsloviti in vprašate, če je izkoriščanje, ako obdržite služkinjo za polovično plačo, s katero bi bila tudi zadovoljna. Po našem mnenju ni izkoriščanje, če obdržite za polovično plačo pomočnico, ki je ne rabite in ki je sama zadovoljna s polovično plačo, ker najbrž nima doma. Seveda ji pa ne smete niti najmanj zameriti, če si službo prebere, kadar se ji bo nudila boljša prilika. Tudi ji ne smete nalagati več dela in ne smete ravnati z njo nič manj prijazno kakor takrat, ko ste jo še zares potrebovali, kajti to bi bilo izkoriščanje položaja, ki so ga današnje razmere poslu usilile. Upamo, da boste znali po teh smernicah taktno urediti svoje razmerje do posla, ki ga obdržite sicer iz dobrote a vendar tudi za svojo udobnost.

Jadikovanje.

Anica M. v S. Značilno je, da smo med prvimi prejeli Vaše šest strani dolgo pismo. Ker je v njem vendarle nekaj stavkov, iz katerih lahko sodimo Vaš gmotni položaj, Vam odgovarjamo:

Prav nikakega povoda nimate za svoje jadikovanje. Če so se dohodki Vašega moža nekoliko znižali, so padle tudi cene te ali one življenjske potrebščine tako, da niste na slabšem kakor pred leti. Razburjate se, kako je danes vse nestalno, ne pomislite pa, da je službeni položaj Vašega moža še vedno za dogleden čas siguren. Kaj naj rečejo potem oni, ki žive s še večjo družino iz rok v usta in nimajo morda niti polovice tega, kar imate Vi!? A tudi če se Vam godi danes res kaj slabše kakor pred leti, moramo Vaše jadikovanje strogo obsojati. — Prvič si z jadikovanjem nič ne pomagate, temveč si samo življenje grenite, da ne občutite niti dobrot, ki jih še imate in ki jih ni tako malo. — Drugič prikrajšujete s svojim jadikovanjem življenje možu, ki se za Vas pošteno trudi in ki bi po svojem dnevnem delu gotovo rad kaj prijaznejšega poslušal, ko ima najbrž v službi dovolj skrbi, o katerih Vam niti ne pripoveduje. — Tretjič, in to je greh, ki se ga morda niti ne zavedate, škoduje Vaše jadikovanje Vašim otrokom. Malodušni bodo postali in dobili strah pred življenjem, radi česar bodo kdaj najbolj nesrečni. — Morda res ni žena rojena za aktivno junaštvo, a v pasivnem junaštvu je bila vedno velika. Danes je samozatajevanje in prijazen smehljaj lahko več kakor denar! Zapomnite si to, obnašajte se v družini vedro in veselo, pa se boste gotovo bolj srečni čutili!

* * *

V prilično enakem zmislu velja naš odgovor tudi čitateljici *Veri Z., Mariji K. in M. V-ikovi.*

Ostalim dopisovalkam odgovorimo prihodnjic. Vabimo še druge: pišite nam in povejte svoje misli, pomisleke in nasvete glede položaja in nalog žene v sedanjih gospodarski krizi. —

Knjiga in umetnost.

Joža Lovrenčič: „Tiho življenje“. Risbe B. Jakca. Izredna publikacija Mladinske Matice v Ljubljani 1931.

Legende, ki jih je nazival pisatelj Lovrenčič v zbirki „Tiho življenje“, so svojevrstni biseri naše mladinske književnosti. So to vsekozi umetnine tako po vsebini kot po obliki. Posebnost pripovedovanja — nekaj patriarhalen slog — dobro podčrtava legendarnost snovi ter tvori z njo skladno celoto, ki jo le tu in tam trga malo preosebno kramljanje pisateljevo (n. pr. legenda o kraju, kjer ni vrahcev).

Mladini, ki se je preko svoje pravljичne starosti razvila do historijskega razumevanja časa, dejanj in dogodkov, bo izredno ustrezalo historijsko vezanje vsebine, sklicevanje na kronike in arhive, ki daje vsemu nekak prizvok realnosti.

Moraliziranja o delu ni, a sleherno besedo preveva iskrena življenjsko-resnična etičnost in pristna religioznost, ki nujno vzgaja in dviga. Globoko občutimo tisti božji nauk, ki je zadnja tolažba človeškega srca: „Pojdi, tvoja vera ti je pomagala“. Filozofija pristopnega mežnarja: „... ker nismo svetniki, bi bilo vsakemu korec zlata premalo...“ govori tudi otroku in jasno mi je, da bo logiki njegovega srca posebno blizu tisto o strašilu na polju in o Jezuščku, ki je jokal.

Ilustracije Božidarja Jakca brezdvomno visoko dvigajo vrednost knjige. Vsaka od njih je izraz resničnega umetnika, ki absolutno obvlada linijo in formo. Prilega se vsebini, dajajoč ji svojevrstno plastičnost in konkretnost. Mislim, da so vsaj po večini primerne tudi otroku, njegovemu gledanju in pojmovanju. Ako občutimo mestoma neko neenotnost slik, ji moramo iskati razloga najbrže v različnem povečanju skic pri izdelavi klišejev.

„Tiho življenje“ toplo priporočamo mamicam, ki vidijo rade svojega otroka pri dobri, umetniško vredni in vzgojni knjigi.

—a.

Gospodinjka pomočnica, gasilo naših služkinj, prav lepo napreduje. Ko pregledujem doslej izišle številke in jih primerjam s poselskimi listi v Avstriji in Nemčiji, jih lahko s ponosom položim v vrsto posebskega tiska. Članki, t. j. temeljni del lista, so tako raznovrstni, poučni in res zmiselni, da jih z zanimanjem čita tudi človek, ki ne spada v vrsto onih, katerim je list namenjen. Saj obravnavajo vprašanja, vzeta iz življenja in položaja naših gospodinjiskih pomočnic, z vidika in razmerja, ki sega v naše splošno gospodinjstvo in socialno življenje.

Prav je, da prinaša list tudi prispevke gospodinji, v kolikor gre za razjasnitev in izboljšanje medsebojnega razmerja delojemalke in delodajalke. Zato je v interesu gospodinji samih, da poznajo mišljenje in gibanje služkinj ter se zanimajo za njihovo stanovsko prizadevanje, zlasti še zato, ker se je list postavil na stališče, stremeti po izboljšanju poselskega vprašanja tako, da bo v tem tudi korist gospodinje in družine, svedra samo one, ki razumeva duh časa v zmislu socialne pravičnosti in uvidenosti. Nikakor bi ne bilo prav in tudi gospodinjam samim ne koristno, če bi hotele ovirati razvoj posebskega vprašanja s tem, da bi branile ali celo prepovedovale svojim uslužbenkam čitanje stanovskega glasila, češ, da se ne bodo pokvarile in prevzele. Sedanja gospodinja in njena družina sta že na višji stopnji izobrazbe, kot sta bili njena mati in babica; iz tega dejstva izvira sama po sebi zahteva, da mora biti tudi gospodinjka pomočnica bolj prosvitljena, kot je bila nekdanja dekla in krščenica. Razumno služkinjo ceni vsaka gospodinja; nove poselske organizacije in listi pa so si nadeli nalogo, da dvignejo izobrazbo služkinje in da jo obenem navajajo k pravilnemu pojmovanju delovnega razmerja, ki ne obsega samo zavesti zahtev do gospodinje, nego tudi poznavanje dolžnosti do nje. Razumna gospodinja priporoča svoji pomočnici, naj čita svoje stanovsko glasilo, pa tudi ona sama se zanima za njen list.

(Naroča se v Ljubljani, trgovina Vdovič v Gradišču. Letno Din 12).

P.

Jurček, Vesela pravljica v 3 dejanjih (4 slikah). Spisal Pavel Golja.

Naša deca, ki živi svojo zlato pravljično dobo, je dobila s P. Golijo svojega dramatskega pisatelja in pesnika. Mnogo, izredno mnogo radosti, lepote in sladkega smeha ji je že dal, mnogo, zelo mnogo vsega tega je dal tudi nam, ki nam je deca pri srcu pa doživljamo z njo in ob njej spet svojo lastno mladost. Ni čuda, da je osvojil Jurček — še predno je šel preko odra — vsa dobra srčeca bele Ljubljane in da je postal že v sanjah in pričakovanju bratce Petručka in pastirčku Boštjančku.

Vkljub mnogim realističnim momentom, ki jih najdemo v delu, in vkljub realistični izvedbi je „Jurček“ v Goljevi zamisli pristna pravljica. Pravljica po vsebini, zajeti iz narodne pripovedke „Pavliček in boter“ in sorodni oni znani, menda — kot mnogo pravljic — mednarodni. „Mizica, pregrni se“; pravljica po personifikacijah elementarnih sil: divjega, a vendar srčno dobrega vetra, njegovih otrok, porednih vetrov, njegove sorodnice, mračno-sive Nevihte, počasnega ogromnega Snežaka in boječih

gozdnih možičkov, oblečenih v pestra oblačila škrlatnordečih mušnic — pravljica končno po enostavnosti in jasnosti morale, ki jo izraža in ki jo otrok pravilno doživlja s prirodno logiko svojega srca. Kako pristno in iskreno je bilo ogorčenje, s katerim je moja majcena, menda 4letna soseda očitala gostilničarju njegovo hinavsko tarnanje za izgubljeno čudežno mocjo petelinčkovo, da daje dobremu Jurčku cekincke, češ: „Kaj boš, ti si mu ga pa vzel!“ in Jurčku, svojemu prijateljcu je všepetavala: „Zamenjal ti ga je, da veš!“

Vesela pravljica je „Jurček“ tudi in to predvsem po zaslugi treh popotnih muzikantov: Meha, Strunice in Sulca, po razposajenosti nagajivega Ursmega kozlička, po zabavnem plesu, ki ga zaplešeta divja moža s premetenim in kar hudo pokvarjenim krčmarjem na gori, in seveda po končanem srečnem izidu Jurčkove zadeve z vetrom in s krčmarjem.

Je sicer nekaj stvari, ki bi se izpustile brez škode za igrico in za njene majhne gledalce — tako na primer pretirani dovtipi muzikantov, ki se spravljajo k počitku, Matevževu posnemanje salonskih manir, ko vabi svojo zeno na ples — v celoti pa je „Jurček“ otroku in njegovemu načinu doživljanja zelo blizu. Jezik mu je lahek, lep in priprost ter pravilno zadene otroško besedo. Skoraj napačno pade marsikatero vzgojno jedro v dovtznetno dečjo dušico: siromak, ki najbolj razume brata-siromaka, mu najraje pomaga; Jurček se veseli, kako bo šel s svojim čudežnim petelinčkom ko Čič po vasi obiskat in zlatih cekinčkov delit „po enega, po dva, ali po tri — ali pa po deset: kolikor jih bo treba.“ Bogatin, ki ga bogastvo prevzame in polakomni, pride le težko v nepesa: laže kamela skozi šivankino uho...

Režija (g. Debevec) je po mojem mnenju preveč podčrtala vlogo zabavne muzikantske trojice, dasi je bila ta res imenitna (Cesar, Sancin, Debevec). Ravno s tem je igrica izgubila na svoji pravljčnosti. Naravnost sijajen in originalen tip je bil krčmar na gori (Lipah), dobra sta bila Jurčkov oče (Daneš), in mamica (Rakarjeva). Veter (Skrbinšek) je bil tako v igri kot v maski izvrstna personifikacija, tudi Nevihta (Marija Vera) in Snežak (Potokar) sta bili primerni pravljčni kreaciji.

Jurček je res sinček-edineček in dober, dober otrok, kot rada pripoveduje Meta, mati njegova, toda dečko je le, sicer bi ga ne pošiljali z naročilom po svetu in bi ne šel ponovno na pot. Naš Jurček pa (Kukčeva) — dasi nad vse prisrčen, topel in naraven — ni dečko. Kdo bi mu to zameril! Kar hudo nam ga je bilo, ko se je postavil vetru po robu in pozneje krčmarju; saj ni bilo moči v njegovem glasku, da bi priklical bučnega orjaka. Ostale vloge — Medvedova kot dekla Urška, Plut kot krčmarjev hlapec in verni pomočnik. Peter, Murgelj kot gozdni možiček — so bile v primernem skladu s celoto.

Dasi igrica ne izzveneva, kot bi pričakovali in želeli, je zapustila menda v vseh gledalcih — majhnih in velikih — vesel, prijeten spomin, Jurčku želimo še v naprej mnogo uspeha in lepe, široke poti po našem svetu!

A. Cernejeva.

„Krst Jugovičev“. Marljiva ljudska pisateljica Manica Komanova je zopet ustregla prošnji naših prosvetnih društev: spisala jim je propagandno igrco „Krst Jugovičev“ in jo je sokolsko društvo tudi že vprizorilo v ljubljanskem gledališču z iake lepim uspehom. Jugovci so fantje, dekleta in otroci, pa tudi starejši ljudje, ki spoznajo in sprejmejo sokolsko idejo kot vodnico k zdravemu in plodonosnemu delu. Pisateljica je prav spretno utemeljila potrebo sokolstva na kmetih: ob nedeljskih popoldnevih je kmečka mladina prosta, pa si ubija čas s popivanjem in pretepom po gostilnah; prav tako zagreši tudi deca marsikak prestoppek iz samega brezdolja. Telovadba, še bolj pa prosvetno udejstvovanje (petje, predavanja, vprizarjanje iger i. sl.) izpolnjuje kmetjski mladini proste prazniške dni in ji nudi pametno, poučno in prijetno duševno razvedrilo.

Živo slikani prizori iz vaškega življenja in dobro zadeti, resnični duševni obrazi nastopajočih oseb so druga vrline Maničinega dela. Skoda, da ni tudi ljubljanski režiser isto tako doumel naše sodobne kmetске slike. Narodna noša je našemu času neprimerna, na plitev učinek preračunana ljubavna scena je v nasprotju z resničnim doživljanjem kmetjskih zaljubljenecv: ko zaslišita petje in prihod nekoga, se ne stiskata v strasten poljub, temveč prestrašena zbežita. Sploh pa je predočevanje ljubavnih prizorov splošna hiba pri vprizarjanju naših „ljudskih iger“ od „Divjega lovca“ do „Krstu Jugovičev“.

P.

I Z V E S T J A

Po ženskem svetu.

† **Marija Skrinjarjeva.** Ko smo zadnjič pisale o njeni zlati poroki, si pač nismo mogle misliti, da bomo v prihodnjem zvezku že javile njeno smrt. Plemenita starica je nenadoma omagala in se ločila iz kroga, ki se je s spoštovanjem in zaupanjem oklepal njene tople besede.

S pokojnico je legla v grob oseba, ki je bila med Slovenkami prva in dolgo časa tudi edina žena v najlepšem pomenu besede. Pojavila se je takrat, ko se je naše ženstvo sicer začelo zavedati svojega mesta na narodno-kulturnem poprišču, ni pa še imelo zmisla za tih, a vendar pereča socialna vprašanja. Marija Skrinjarjeva je spoznal duševno in telesno bedo deklet, ki gredo izpod domačega krova služiti v velikomestno hišo, ki so često brez strehe in varstva v nesrečo sebi, družini in občini, iz katere so odšle v svet. Zato je ustanovila v Trstu „Zavod sv. Nikolaja“, zavetišče za brezposelne slovenske služkinje, odprla pa je vrata, naj je prihajalo deklet iz kateregakoli naroda. Pojasnila je pomen te ustanove občinskim, deželnim in državnim oblastim, da so doumele pomen tega zavoda in gnotno prispevale k njegovemu vzdrževanju.

Preobrat po svetovni vojni je uničil to našo žensko ustanovo. Marija Skrinjarjeva je za ljubeznivo in navseti spremljala razvoj poseleškega gibanja do zadnjih svojih ur... Spomin nanjo bo za vedno živel v našem srcu in delu...

Nobelovo nagrado za mirovno prizadevanje je letos dobila Američanka Jane Addams. O njej je imel „Ženski Svet“ daljši članek že predlanskim. Odlikovanka se je že v mladosti posvetila socialnemu delu. Ko je bila stara 30 let, je ustanovila v najbednejšem delu Chicaga Hull House, zavod, ki je bil središče socialne pomoči bednim priseljencem. Od tu se je njeno delovno področje vedno bolj širilo v javno življenje, v socialno in občinsko politiko. Skoro je ni v Ameriki zakonodajne odredbe, za katero bi ne bila dala pobude ali nasveta Jane Addamsova. Njen vpliv sega tudi preko mej in voda Amerike. Med svetovno vojno se je z vso silo zavzemala za mir; l. 1915. je bila med sklicateljicami mirovnega ženskega kongresa v Haagu. Po naročilu kongresa je šla k odgovornim državnikom vseh vojujočih držav in posredovala za mir. Po vojni je vodila pomozno akcijo za stradajoče narode vsega sveta. Glavno načelo, ki vodi njeno mirovno prizadevanje, je: Vojna se mora odpraviti s sveta; pa ne samo zato, ker prinaša lakoto in bedo, nego zato, ker je izraz sovraštva, ki je temelj vsemu socialnemu zlu. Človeštvo mora začutiti novo vest, ki edina more dati podlago pravi dejanski politiki; medsebojna odvisnost narodov je najsilnejša resnica našega časa.

Španke dobile volilno pravico. Ustavodajna narodna skupščina je priznala popolno enakopravnost obeh spolov. Vsi zakoni govorijo o pravicah in dolžnostih državljanov ne oziraje se na spol. Vsak Španec, moški in ženska, dobi volilno pravico z 23. letom; sme voliti in biti izvoljen, če ustreza pogojem volilnega zakona. Oba spola imata enako prosto pot do izobrazbe, do vseh

javnih mest in do enakih plač, če se izkazeta sposobne za določeno delo.

Socialnopolitični tečaj ženskega pokreta. Tudi danes je še vedno mnogo žen, ki so začudene, ako slišijo, da politika ni le možu pridržano področje. V njihovem pogosto zelo skromnem krogu se jim vidi čudno, da so tudi one neposredno zvezanice s političnimi dogajanjmi v deželi in da bi si morale ustvariti vsaj mnenje o tem, ali je to, kar se dogaja, dobro ali slabo in zakaj je dobro ali slabo. Zato je potrebno in samo po sebi umevno, da se je odločilo društvo ženski pokret, da nauči in vzgoji naše ženstvo h takemu razumevanju, in je tako prevzelo nalogo, da uvede žene v vprašanja javnega življenja. Ta mesec je pričelo kurze, kjer politiki osvetljujejo socialno-ekonomsko-politične probleme, ne zato, ba bi osvojili poslušalke za to ali ono prepričanje, temveč zato, da jih uvedejo v ustvarjanje lastnega mnenja.

† **Marija Domiceljjeva.** V Mariboru je umrla v starosti 85 let ga. Marija Domiceljjeva roj. Lavrenčičeva. — Pokojnica je imela spričo telesne slabotnosti silnega trpljenja polno pot življenja, pa se je vendar tako vzorno udejstvovala v krščanski dobroti, da je bila živ zgled ne samo svoji številni deci, ampak vsej okolici svojega poprejšnjega bivališča: vedno je z eno svojih hčerčar obiskovala domove revnih bolnikov, jim donášala potrebnim, navajala hčerke, da so stregle bolnikom in pri tem po hiši, kjer je bila doma revščina, opravljale najpohlevnejša dela kršč. usmiljenja. Zato je pa Domiceljjeva dom bil pri vseh prevaleh daleč na okoli velespoštovan. Naj bode pokojnici zemlja lahka!

Higijena.

Zobozdravniški kotiček.

Piše zobozdravnik dr. Jos. Tavčar.

Ko začne otrok hoditi v šolo, navadno še par mesecev preje, zraste čisto zadaj za mlečnimi kočniki najprvo v spodnji, potem v zgornji čeljusti izredno močan in velik zob: prvi stalni kočnik. Opozoriti je treba pred vsem na to, da zraste ta kočnik na mestu, kjer ni bilo prej nobenega zoba, dočim vsi drugi stalni zobje v otroški dobi zrastejo na mestih, kjer so stali prej mlečni zobje. Zato se redno zgodi, da smatra mlečno nepočena mati prvi stalni kočnik za mlečni zob in se ji ne zdi nič škoda, če segnije. Ta kočnik je namreč v izredni meri podvržen gnitju. V času od 6. do 10. leta so skoro pri vsakem otroku mlečni zobje močno nagniti in ker je zobna gniloba kakor vsaka druga gniloba nalezljiva, se od teh gnilih mlečnikov kaj lahko okuži novo zrasti kočnik, ki se odlikuje po močno izraženih, izredno globokih brazdah, v katerih najdejo gnilobne bakterije varno zavetje in ga kmalu uničijo. S tem nastane na zobovju velika, za celo življenje nepopravljiva škoda, ker je prvi stalni kočnik stebel vsega zobovja in je pravilni razvoj drugih zob v mnogi meri odvisen od tega, če prvi stalni kočnik ostane na svojem mestu in nepoškodovan. Da to trditve lahko razumemo, moramo poseči malo globlje in premetriti rast mlečnega zobovja in njega zamenjavo s stalnimi zobmi.

Novorojenček nima zob, ker jih ne rabi in bi mu bili pri zauživanju mlečne hrane samo v napoto. Ko se toliko razvije, da mu je potrebna gostejša hrana, dobi v spodnji čeljusti dva sekavca; ž njima gloda. Kmalu se spodnjima dvema pridružita še dva gornja in tedaj že lahko otrok hrano grize. Ta aparat se ojači v kratkem času na ta način, da zrastejo poleg srednjih sekavcev še stranski in ima enoletni otrok že lepo razvite vse štiri sprednje zobe v spodnji in gornji čeljusti. Potem se vrstni red pretrga. Otrok začne uživati jedila, katerih bi samo s prednjimi zobmi ne mogel dovolj zdrobiti in prežvečiti. Zato so mu potrebni močnejši zobje, in še prej kakor podočnik zrastejo zadaj v čeljusti prvi mlečni kočniki. Ti opravljajo poleg žvečenja še drugo zelo važno delo, ki obstoji v tem, da drže obe čeljusti v taki razdalji drugo od druge, da so sprednji zobje obvarovani vsake prevelike obtežitve, ki bi nastala takoj, če bi te kočnike izruvali ali če bi vsled gnitja razpadli. Mislim, da si to lahko vsakdo predstavlja. Če bi zadaj v čeljusti ne bilo kočnikov, bi ves pritisk pri grizenju padel na slabše sprednje zobe, ki bi se zato omajali ali nagnili posebno na ven, kar se v resnici zgodi pri otrocih, še večkrat pa pri starejših ljudeh, ki predčasno izgube kočni-

ke. Kočniki branijo, da se čeljusti ne morejo preveč približati druga drugi, in tako ostanejo sprednji zobje nepoškodovani. Ko so prvi mlečni kočniki popolnoma dorasli, se izpolni vrzel med sekavci in kočnikom z močnim koničastim podočnikom, do konca 2. leta pa se poveča žvečilna ploskev še za en mlečni kočnik na vsaki strani tako, da obstoji popolno mlečno zobovje iz 10 zob v vsaki čeljusti.

Tako ostane do 6. leta, ko se začne zamenjava zob. Takrat zraste otroku nov velik kočnik in nenadoma opazimo, da ima po tri kočnike na vsaki strani. Ta tretji kočnik ni mlečnik, kakor že omenjeno, ampak stalni zob in opravlja pri zamenjavi zob zelo važno nalogo. Če bi se zamenjava zob vršila na ta način, da bi mlečni zobje po vrsti izpadli in bi mesto njih zrastle stalni zobje, bi vsekakor moralo priti tudi do tega, da bi stali sprednji zobje nekaj časa sami. Da se to prepreči, zrastejo najprej stalni kočniki, ki v medsebojnem stiku držijo spodnjo čeljust od gornje tako oddaljeno, da mlečni kočniki lahko izpadejo brez škode in se sploh vsa zamenjava zob neovirano izvrši. Sele v 12. letu, ko dobi otrok drugi par stalnih kočnikov v vsaki čeljusti, ni škoda več tako velika, če se prvi stalni kočnik izruje, ker potem drugi opravlja njegovo delo, najmanj do 12. leta pa jih je treba ohraniti in kar najskrbneje negovati. Ker se od gnilih mlečnikov zelo lahko okužijo, je treba tudi te držati v redu. Sploh na mlečnike premalo pazijo in je razširjeno mnenje, da jih ni škoda. Če pa segnijejo in jih moramo izdreti, se pomaknejo stalni kočniki naprej in pozneje za ostale zobe manjka prostora. Tako se zgodi, da rastejo v stran in kvarijo lepo obliko in uporabnost zobovja.

Predaleč bi me privedlo naštevanje vseh drugih škodljivih posledic predčasnega propadanja stalnega kočnika. Kar sem navedel, naj zadostuje, da spoznamo njegovo važnost in ga skušamo ohraniti zdravega in uporabnega.

Duhan in rak. Po statistiki graškega zdravstvenega sveta je umrlo zadnja leta in umira na splošno več žensk kakor moških za rakom. Ako pa pogledaš številke, ki določajo krajevna obolenja, to je rak na ustnicah, jeziku, v grlu, sapniku, pljučih, na vsem, kar trpi pri kajenju pod dimom, postane jasno, da umira več moških radi raka na teh delih telesa kakor žensk. Tu pride 83 moških na 17 žensk. Tudi želodčni rak je pogostoma posledica kajenja. Znani rakiški zdravnik je pa mnenja, da bo obolelo za rakom v nekaj letih še mnogo več žensk, če bodo ženske tako lepo dalje pušile!

Lepo vedenje.

Kako sprejemamo posete.

Obiske delimo v pričakovane in nepričakovane, malo pa je ljudi, ki bi znali z enako prisrčnostjo sprejeti tiste, ki so jih povabili k sebi, in tiste, ki so sami prišli, bodisi na obisk ali po opravkih. Pri mnogih ljudeh je odvisen prijazen sprejem od njihovega trenutnega razpoloženja. Taki ljudje, ki menjajo svoje razpoloženje nešteto krat na dan, imajo često navado, da vabijo, če so slučajno dobro razpoloženi, na obisk vsakogar, s katerim se seznanijo ali sestanejo kje. Ko pa se nekega dne dotična oseba pojavi pred vrati gosposinje, ki jo je povabila, jo ta vpraša, česa želi...

Res da je gostoljubnost prirojena lastnost, vendar je neopustljivo za izobraženega človeka, če sprejme obisk ali stranko neprijazno. Stranka, ki je morda prišla prositi za kako uslugo, ji je že itak težko napraviti ta obisk, in če jo po vrhu še neprijazno, dostikrat celo surovo nahrulíš in ji namesto z Bogom obrneš hrbet, sirota ne ve, ali naj gre ali naj še čaka.

Trdijo, da smo Slovani gostoljuben narod; gostoljubljen že morda, toda družaben ne. Pa se tudi gostoljubnost ne izraža s tem, kaj ponudimo gostu; važnejše je, kako ga sprejmemo in kako mu ponudimo skodelico čaja. Družaben človek ne bo sprejel prisrčno samo svojega dobrega znanca in prijatelja ali osebe, ki ga s svojim obiskom počasti, temveč vsakega človeka, pa naj pride k njemu v tej ali oni zadevi.

Obiske je treba torej sprejemati z neko posebno prisrčnostjo, s katero si takoj pridobiš prišleca. Če pa človeka že takoj pri vratih sprejmeš hladno, a ga vendar pelješ v sobo, se ves čas ne bo mogel osvoboditi misli, da ni dobrodošel.

Gospa, ki ima služkinjo, naj sprejme poset v sobi; če je v sobi divan ali naslonjač, mora ta sedež ponuditi gostu, nikakor pa ne sme ponuditi stola poleg jedilne mize. Če pa gospa nima služkinje, prav lahko sprejme svoje prijateljice v kuhinji, če ima lepo pospravljeno. Tega ji ne bo nobena zamerila, ker vsaka bo raje pri gosposinji v kuhinji, medtem ko ji morda pripravlja skodelico čaja ali kave, kot da bi bila sama v sobi. Drugo je, če je obisk nepoznana oseba in ni potreba, da ji kaj ponudimo.

Dobra in družabna ženska bo vedno imela nekaj, da postreže gostu. Skodelica čaja ali kave, čašico likerja ali bonbončke, vse to bo imela pri roki in ne bo begala okrog in iskala, kje je, da začne gost prositi, naj si nikar ne napravlja toliko dela. Če obisk ni iz kroga prijateljev, je treba prav prijazno vprašati, če mu smemo ponuditi skodelico čaja, in to tako, da se vidi vsa naša dobra volja in da nam gost ne more odkloniti. Fina ženska bo dala na mizo najboljše in najlepše, kar ima. Ne bo sodila, da ta, ali oni ni vreden, da mu servira v boljši po-

sodi in z najboljšim priborom, nego bo postregla vse enako. Poznala sem gospo, ki je sprejela svojo nekdanjo služkinjo prav tako, kot je sprejemala svoje prijateljice. Ko ji je nekdanja služkinja napravila obisk, ni bila več njena uslužbenka temveč njen gost. Neka dobro situirana gospa je večkrat povabila v svojo hišo prijatelja svojega sina. Oba sta bila dijaka višje šole. Imela je navado, da je vsakokrat kaj ponudila. Povabljeni dijak je dobil kavo v oškrbljeni skodelici ali včasih celo brez ročke, njen sin pa v lepi skodelici in na kavi polno smetane in srebrno žličko. Dijakova kava je bila brez smetane in žlička je bila aluminijasta. Ne morem razumeti, da vabijo v hišo take ljudi, ki se jim zde manj vredni, kot so oni sami.

Nekatere gospe tako rade vabijo v obiske in ko gost pride, ga zadržo po cele ure pri sebi, ne da bi mu kaj ponudile. Vsaka gosposinja, pa če živi še v tako skromnih razmerah, vedno lahko postreže gostu s kako malenkostjo. Pri skodelici toplega čaja se pogovor vse bolj prisrčno in živahno razvija, čas poteka hitreje in družba se razide z zavestjo, da je bilo prijetno. Za damo, ki veliko sprejema, je najbolje, da ima že v sobi vse, kar potrebuje za serviranje čaja. V kredenci naj ima električni kuhalnik, čaj, sladkor, limono, skodelice in kekse. Tako ji ni treba hoditi iz sobe in je vse bolj domače in prijetno, če se to dela kar v prisotnosti gosta. Gostu lahko ponudimo 2 skodelici čaja, več ne. Siliti ni taktno in je jako neprijetno. Na mizi pa naj bo toliko, da se gost ne bo bal vzeti s krožnika. Obisk naj ne traja predolgo. Osebe, ki ne znajo iti iz hiše, naj ne sprejemajo povabil. Taki ljudje so sebi in drugim v nadlego. Neprestano segajo po rokavicah, rečejo kako poslovilno besedo, napravijo korak — in vendar nimajo moči, da bi se poslovlili. Ako je povabljenec starejša oseba, naj otroci čakajo, da jim gost sam ponudi roko, če ne, pa naj samo pozdravijo. Neokusno je od matere, da v navzočnosti gosta silijo in zmerja svoje otroke, da naj pozdravijo in dajo roko. Če so otroci dobro vzgojeni, bodo sami od sebe pozdravili; če pa niso navajeni ali se ne morejo navaditi, je bolje, da jih pustiš in gost ne bo tega niti zapazil. Nekatere matere imajo tudi navado, da otroka silijo, naj pred gostom predeklamira in prepoje vse pesmice, ki jih zna. Skrajno neuljudno je tudi, če se mož in žena prepirata in zbadata v navzočnosti povabljenih oseb, ali če gosposinja zmerja in zbadala služkinjo radi kake nerodnosti.

Težko je delati pravila o gostoljubnosti in družabnosti, vsak človek sprejema in postreže drugače. A vsi naj bi sprejemali prijazno!

L. M.

Gospodinjstvo.

Gostilne naj bodo res gostilne. Ime že pove, da je gostilna kraj, kjer naj se okrepi truden človek. Okrepi se pa najboljši z jedjo. Letos smo začeli boj z alkoholom. Pri vsakem boju se mora napasti sovražnik v njegovi glavni trdnjavi. To so gostilne. Vsak teden čitamo o pobojih, ki so se vršili v gostilni ali kje okoli. To se pravi, gostilna je pivnica, kjer se nalivajo z vinom. Ko bi bila tudi na kmetih navada, da bi v gostilnah pred vsem jedli kaj pametnega, bi ne bilo toliko pobojev. Pa dobiš večinoma samo kruha. Še sira ni povsod. Zdi se pa, da ima gostilna pravilčno moč do naših ljudi. Skoraj v vsaki vasi je že kako društvo, so razne prireditve. Pa je le gostilna faktor, kamor vleče može in fante. Mislijo, da se ne more razvezati jezik, če ga ne namočijo z vinom. Ker se ljudje ne dajo odvrniti od gostilne, bo treba preurediti gostilne. Po ameriških mestih so priljubljeni neke vrste restavrant, kjer dobiš za majhen denar okusen zajuterk ali malico. Tam je taka izbira, da so n. pr. jajca pripravljena na deset različnih načinov. Opečen kruh dobiš obložen z ribami in drugo mesnino, z maslom in dušenimi gobami, pečena jabolka z mlekom ali s smetano, sir z različnim sadjem, vseh vrst žitnih zrn, pripravljenih z mlekom itd. Izbira je velika. Poleg tega sta na jedilnem listu pri vsaki jedi črka in številka, ki povesta, koliko kalorij da jed in kateri vitamin se nahaja v njej. Da bi po naših gostilnah nekaj kdo jabolka in točil mleko... Pa bi treba vsaj za nedeljske popoldneve uvesti navado, da si naroči vsak kak prižitek — in če noče jesti, mu pa še piti ni treba. Na vsak način bi se fantje tako ne opijani, ko bi meso jedli, kajti zadovoljen zelodec — dobre misli. Vino pa je razgrajač. Sicer bi se tudi pijančevanje lahko omejilo s prepovedjo: Toliko in toliko sme dobiti gost vina. Seveda bi treba v reformirane gostilne mladih novodobnih moči. Gostilne, kar jih ni preveč, bi ne propadle, pač pa bi postale zopet dom trudnega potnika in zbirališče vaščanov, ne bi pa bile več ognjišče pobojev. Treba bo pač malo več prožnosti v mislih in v delu. Več požrtvovalnosti. Ko pride utrujen potnik in bi rad kaj toplega, bi ne smel dobiti v odgovor: „Ni ognja! Mi smo že davno obedovali.“ Saj ni taka težava malo podkuriti, ali prižgati spirit. V gostilni mora biti vedno kaj pri rokah, če tudi ni takega dobička kakor pri vinu. Gostilničarka mora pomisliti, da vrši socialno delo, da smo vsi soodgovorni za težave drugih.

Kurje boleznj raznaša gospodinja sama. Kako? Kokoš počepa po kotih, zrnce brinja, stroček česna bi jo ozdravil. Kokoš

omršavi, gospodinja jo proda ali zakolje. V mestu kakor na kmetih pa imajo navado, da vržejo čreva zaklane kokoši drugi perutnini, ki jih vlačijo sem in tja in trže kosce iz njih. Tako je izpraznil kokašar svoje dvorišče. Dal je čreva bolne kure zdravim kokošim in v 14 dneh mu je poginilo 78 kokoši. Drob bolne kokoši je treba sežgati ali zakopati. Meso bolne živali ni užito. Pozdravimo žival in če ni ozdravljiva, je tudi jesti ni treba, pač pa ubiti in zakopati. Ob času kurje kuge pa je treba nesti vsako bolno žival k živinozdravniku.

Pri klanju je treba, da pogine žival hitro in da odteče kri. Prestrašena kri ni zdrava, meso mučene živali ni zdravo. Mojezove postave glede klanja so temeljele na poznanju, kako lahko škoduje zdravju nepravilno zaklana žival. Kri mora kolikor mogoče odteči, potem se drži meso dlje časa. Vlažno meso je sedež bakterij. Najbolj človeško se je zdelo, če se ubije žival z udarcem ali z vodom v možgane. To pa ne vpliva dobro na odtok krvi. Dolgo niso hoteli mesarji na Nemškem upoštevati tega dejstva, s časom so pa uvedli po nemških klanjavah omamljenje živali pred klanjem.

Kuhinjskega perila ne smemo prati z drugim perilom. Zato ima perilo, ki ga dobivamo od peric, tako zoprni duh, ker perejo perice kuhinjske brisače z drugim lepim perilom vred. Kar je kuhinjskega, se tudi ne sme namočati v vodi, iz katere smo izmencali drugo perilo. Ravno vsled tega postaja kuhinjsko perilo tako zamolko. Prvi pogoj, da bodo kuhinjske brisače lepe, je ta, da niso preveč umazane. Če obrišemo najbolj umazane kose pred pomivanjem s papirjem in posodo dobro izplaknemo, potem ne bodo kuhinjske brisače tako umazane. Ko jih peremo, jih namakamo dan ali dva v raztopini sode, boraksa ali pepelike. Potem izperemo do dobrega, namočimo v čisti topli vodi in peremo kakor drugo perilo. Pa še pri namakanju ni dobro, če namočimo, kar je samo za steklenino, skupno z brisačami, ki so za posodo. Pri delu je treba paziti, da brišemo vsako posodo s kosom, ki je odločen zanjo — in ne loncev z brisačo za vilice. Otirač, ki je že umazan, zamaže še posodo.

Listnica uredništva:

Esén: Vaše pesmi se mi zde brez zanaša. Draga Prel.: Prispedobe so zelo priljubljene, včasih nezmislne. Občutke imate, čitate in razmišljate tudi mnogo, jezika pa nimate v oblasti.

Blago zadnjih novosti v veliki izbiri za moške in ženske obleke, perilo in vse v manufakturo spadajoče predmete ima vedno na zalogi v veliki izbiri in po ugodnih cenah staroznana solidna tvrdka

R. MIKLAUC „PRI ŠKOFU“

**LJUBLJANA
LINGARJEVA ULICA
MEDARSKA ULICA
PRED ŠKOFIJO**

Zunanjim naročnikom se na zahtevo pošljejo tudi vzorci v svrhu naročitve

Poprava:

V oglas „Originalne platnice za Zenski Svet“ se je vrnila pomota. Mapa za priloge stane **Din 5-50** (brez poštnine) in ne Din 5,—, kakor je pomotoma natisnjeno.

Knjigoveznica
JOSIP DEŽMAN

J. BLASNIKA NASL.
UNIVERZITETNA TISKARNA
LITOGRAFIJA · OFFSETTISK · KARTONAŽA
ZALOŽNIŠTVO VELIKE PRATIKE
VREČICE ZA SEMENJE

NAJSTAREJŠI GRAFIČNI ZAVOD JUGOSLAVIJE
IZVRŠUJE VSE TISKOVINE NAJCENEJE IN NAJBOLJ SOLIDNO

USTANOVLJENO LETA 1828

Gospodinja!

V Vašem interesu je,
da pristopite čimprej v

Zvezo gospodinj

ki Vam nudi poleg raznovrstnega pouka
različne nakupne in druge ugodnosti ter
zastopa v javnosti Vaše koristi.

Letna članarina znaša le 12 Din.

Prijave se sprejemajo v društvenih prostorih
v Ljubljani, Rimska cesta 9.

V slogi je moč!